ОГНИНЮРБЫ.РФ

Саха Республикатын
Ньурба улууһун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар

2023 сыл
сэтиннньи 23 күнэ
Чэппиэр ● 46 № (12070)

НЬУРБА
ОГНИ НЮРБЫ

12+

Бүгүҥҥү нүөмэргэ

Бэлиэ түгэн
Ньурба мелодистарын 3 кинигэлээх хомуурунньуга сүрэхтэннэ / 2

Олоҥхо күнэ
Саха норуотун дириҥ философията, духуобунай уонна материальнай баайа / 4

Патриоту иитии
Ильмень күөлүгэр кыргыллыбыт буойуттарбытын умнуман / 4

Геннадий АНТОНОВ

Соторутааҕыта «Кыталык» КД-гар «Тирэх-Эко» ХЭТ буурдааһын тобохторун утилизациялааһын техническэй документациятын бырайыагынан аһаҕас истии ыытылынна. Бу аһаҕас истии буоларын туһунан биллэрии алтынньы 3 к. улуус дьаһалтатын сайтыгар тахсыбыта, итиэннэ социальнай ситимнэринэн эмиэ биллэриллибитэ. Тэрээһиҥҥэ 30-тан тахса киһи кытынна.

Экология

Ньурбаҕа саҥа «Тирэх-Эко» ХЭТ. Тугунан дьарыктанар тэрилтэний?

«Тирэх-Эко» бэрэстэбиитэллэрэ сири дьөлө үүттэһин тобохторун утилизациялааһын уонна туһаҕа таһаарыы туһунан былааннаах үлэлэрин билиһиннэрдилэр. Евгений Ким элбэх слайданан көрдөрөн сиһилии сырдатта, ону кытта бу тэрилтэ дириэктэрэ Игорь Егоров сахалыы-махалыы дьоҥҥо тиийимтиэ гына судургутук быһаарда.

Ньурбаттан төрүттээх биир дойдулаахтарбыт Игорь Егоров уонна Алексей Фокин Ньурбаҕа регистрациялаах «Тирэх-Эко» диэн коммерческай экологическай тэрилтэни тэрийбиттэр. Саха сиригэр сири дьөлө үүттүүр үлэлэри бэрээдэктиир, хонтуруоллуур бастакы тэрилтэ буолар. Билигин көҥүллүүр документуоннарын ылыы түһүмэҕэр сылдьаллар. Дойду үрдүнэн маннык хайысхалаах үлэлээх 4 эрэ тэрилтэ баар эбит. «Тирэх-Эко» ХЭТ тэрилтэ быһыытынан лицензиятын ыллаҕына, тыаҕа-ойуурга сири дьөлө үүттүүр үлэлэр ыытыллар миэстэлэригэр буровой үлэлэри анаалыстыаҕа уонна бурение тобохторун – шламы утилизациялыыр үлэлэри ыытыаҕа. Шламы ыраастаан тутуу матырыйаалын быһыытынан туттуллар. Онон «Тирэх-Эко» ХЭТ экологическай тэрилтэ буоларын быһыытынан сири-дойдуну, айылҕаны харыстыыр аналлаах.

Биир дойдулаахтарбыт Алексей Фокин уонна Игорь Егоров

Аһаҕас истии кыттыылаахтара дьүүллэһэн баран куоластааһын түмүгүнэн «Тирэх-Эко» ХЭТ буурдааһын тобохторун утилизациялааһын техническэй документациятын бырайыагын биһирээтилэр.

Аһаҕас истии кэнниттэн «Тирэх-Эко» бэрэстэбиитэлэ Алексей Фокинтан уонна «Бүлүү» экологическай кэмитиэт хос бэрэссэдээтэлэ Наталья Иннокентьеваттан санааларын этэллэригэр көрдөстүм.

Алексей Фокин, тэрийээччи: *«Бэйэм дойдум - Ньурба, ньиэби-гааһы хостооһуҥҥа бурение тобохторун переработкатыгар үлэлээбит уопуттаахпын. 20-тэн тахса сыл үлэлээбитим. Кэм-кэрдии ааспытын кэннэ манна төнүннүм, дойдубар бэйэм билиибин-көрүүбүн туттан туһаны аҕаларга үлэлиэм. Саха сиригэр бурение тобохторун переработкатынан уонна утилизациятынан дьарыктаныахпыт. Иннибитигэр биһигини элбэх үлэ күүтэр, технологияны, лицензияны ыларга уо.д.а.»*

Наталья Иннокентьева, общественник: *«Биһиэхэ ньиэп-гаас быраамыысыланнаһа өтөн киирэн иһэр. Ону өйдүөххэ уонна бэлэмнэниэххэ наада. Убайааммыт оскуолатын выпускнига, биһиги бары билэр уолбут Игорь Егоров уонна урут эмиэ Ньурбаҕа олорбут биир дойдулаахпыт Алексей Фокин Ньурбаҕа регистрациялаах бастакы коммерческай экологическай тэрилтэни тэрийэн, ньиэби-гааһы хостуур эйгэҕэ үлэлиэхтээхтэр. Ньурба, Сунтаар, Мирнэй, Ленскэй сирдэригэр. Мин итини олус үөрэ иһиттим. Хаһан баҕарар ханнык баҕарар экологическай тэрилтэ бэйэтин бэйэтэ хааччынар, тендергэ кыттан үлэлиэхтээх. Былырыын бастаан истибиппит, Тюмень университетыттан кэлэ сылдьыбыттара, үчүгэй баҕайы идиэйэлээх этилэр. Ону үчүгэйдик ырытыһан, бэйэбит дьоммут, Ньурба патриоттара буолан маннык тэриммиттэрэ үчүгэй дии саныыбын. Мантан куттанар-сэрэхэчийэр наадата суох, тоҕо диэтэххэ, бу экологическай тэрилтэ. Тэрилтэлэри кытта үлэлэһэн, ньиэби уонна гааһы хостуулларыгар, хостообуттарын кэнниттэн ол миэстэтигэр бэйэлэрин технологияларынан рекультивациялыахтаахтар».*

Ньурбабытыгар саҥа тэрилтэ саҕалааһыннара үтүө түмүктэри аҕалыаҕын саарбахтаабаппыт.

СВО

СВО фондатыгар сыл саҥатыттан улууска 7 159 547 солк. киирдэ

Анал байыаннай дьайыыга кытта сылдьар буойуттарбытыгар уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр көмө улуустааҕы фондатыгар үп киириитэ кэлин биллэ сэргэхсийдэ. Ааспыт нэдиэлэҕэ СВО фондатыгар 703647 солк. киирбитэ, салгыы бэнидиэнньиккэ 162418,32 солк. киллэрдилэр (барыта – 866065,32 солк.).

Ол иһигэр Хорула орто оскуолата – 31750 солк., Дьаархан орто оскуолата – 41000 солк., Ньурба к. Уопсастыбаннай эйгэлэри сайыннарыыга дириэксийэтэ - 3500 солк., Ньурба к. «СЭГХ» тэрилтэтэ - 6000 солк., Д.С.Жиркова аатынан норуот айымньытын уонна спорт киинэ (Дьаархан) – 15993,13 солк., «Партнер» ХЭТ - 200000 солк., Ньурба к. дьаһалтата – 8300 солк., «ОДьКХ» ГУП Ньурбатааҕы филиала – 50100 солк., С.П.Гаврильев аатынан «Тойук» норуот айымньытын дьиэтэ (Хаҥалас) – 6500 солк., Ньурбатааҕы Искусство оскуолата – 33500 солк., Сүлэ нэһилиэгин дьаһалтата – 15608,28 солк., Күндээдэ орто оскуолата – 13975 солк., Антоновка орто оскуолата – 73500 солк., «Айыы Тайбыт» норуот айымньытын дьиэтэ (Сүлэ) – 6856 солк., Хатыы орто оскуолата – 53500 солк., Ньурба к. «Кыталык» КД – 33500 солк., А.А.Моргусов аатынан «Талба» норуот айымньытын дьиэтэ (Хатыҥ Сыһыы) – 30802 солк., Таркаайы нэһилиэгин дьаһалтата – 19664 солк., М.Н.Петрова-Тойуктаах Марыына аатынан култуура уонна спорт элбэх аналлаах эбийиэгэ – 9600 солк., К.Д.Уткин аатынан Норуоттар доҕордоһууларын түмэлэ – 27500 солк., «Түмсүү» норуот айымньытын киинэ (Ньурбачаан) – 4499,18 солк., «Улыбка» д/с (Сүлэ) – 18000 солк., Акана нэһилиэгин дьаһалтата – 19000 солк, «Центр творчества и инновационных технологий» эбии үөрэхтээһин тэрилтэтэ – 38500 солк, Өҥөлдьө дьаһалтата – 15615,32 солк, Хаҥалас орто оскуолата – 32000 солк, М.Ф.Алексеев аатынан Өҥөлдьөтөөҕү норуот айымньытын дьиэтэ – 6803 солк, Ньурбатааҕы кииннэммит бибилэтиэкэ ситимэ – 50500 солк. Сыл саҥатыттан 7159547,53 солк. киирдэ. СВО-ҕа кытта сылдьар биир дойдулаахтарбытыгар илдьэргэ анаан обмундирование, мал-сал ыларга анаан, улуустааҕы оперативнай ыстаап быһаарыытынан 1631200 солк. ыытылынна. Сэтинньи 22 к. туругунан фондаҕа 452793,73 солк. хаалла.

Улууспут олохтоохторун уонна тэрилтэлэрин СВО фондатыгар көхтөөхтүк көмөлөһөргүтүгэр көрдөһөбүт.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата

Олохтоох салайыныы

ППМИ куонкуруһугар сайаапканы хомуйуу түмүктэннэ

Өрөспүүбүлүкэтээҕи олохтоох көҕүлээһиннэри өйүүр бырагыраамаҕа эһиилги сылга сайаапкалары хомуйуу түмүктэннэ. Ньурба улууһуттан барыта 21 бырайыак куонкуруска ыытылынна, ол иһигэр Ньурба куораттан – 3, улуустан – 2, уоннааҕы бырайыактар – нэһилиэктэртэн.

Улуустан Октябрьскай нэһилиэк Крахмал диэн сиригэр сылы эргиччи үлэлиир оҕо лааҕырын тупсаран оҥоруу бастакы түһүмэҕэ уонна Ньурба к. «Лесная сказка» оҕо уһуйаанын оонньуур былаһаккатын оҥоруу бырайыактара киирбиттэрэ. Оттон Ньурба куораттан - Сэбиэскэй микро-оройуоҥҥа сайыҥҥы уу ситимин тутуу, Портовской микро-оройуоҥҥа уулусса сырдатыыта, Никифор Семенов пааматынньыгын музыкальнай зонатын оҥоруу.

Билигин куонкурус түмүктэрин кэтэһэбит. Өрөспүүбүлүкэтээҕи олохтоох көҕүлээһиннэри өйүүр бырагыраама үлэлиэҕиттэн, улууска уонунан бырайыак үбүлээһиҥҥэ тиксэн үлэҕэ киирбиттэрэ. Хомойуох иһин, быйыл улуус 2 нэһилиэгэ – Ньурбачаан уонна Дьаархан ППМИ куонкуруһугар кыайан кыттыбатылар.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

Бэлиэ түгэн

Ньурба киэн туттар 43 мелодиһа – биир ырыанньыкка

Сэтинньи 19 күнүгэр "Кыталык" КД исписэлииһэ Римма Сидорова бырайыага "Оҕо саас оһуора, эдэр саас эрчимэ" ырыанньык сүрэхтэниитэ буолла. Барыта 3 кинигэттэн турар хомуурунньукка Ньурбаттан төрүттээх 43 ырыа айааччы 104 ырыата нотаҕа тиһиллэн киирдэ.

Манна Владимир Литвинов, Егор Поликарпов, Александр Дмитриев-Таммах, Афанасий Моргусов, Дмитрий Потапов, Владимир Васильев-Двадцатка, Никифор Семенов, Антон Иванов, онтон да атын мелодистар ырыалара киирдилэр.

Тэрээһиҥҥэ кинигэҕэ киирбит ырыалары Ньурба кэрэ куоластаах ырыаһыттара, оскуола, уһуйаан оҕолоро уонна автордар толордулар. Кэнсиэр иккис чааһыгар Кыталык КД фойетыгар "Эрчим" ВИА доҕуһуолунан тыыннаах музыка дьикти-кэрэ эйгэтэ тэрилиннэ. Ыалдьыттар, көрөөччүлэр анаан тэриллибит минньигэс астаах фуршеттаах саалаҕа ирэ-хоро сэһэргэһэн, артыыстары кытары хаартыскаҕа түһэн бэркэ сынньаннылар.

Римма Сидорова, бырайыак автора:

- Бу ырыанньык күн сирин көрөрүгэр күүс-көмө буолбут дьоммор, бастатан туран, улахан махталбын тиэрдэбин. Бу биир эрэ киһи үлэтэ буолбатах. Ол курдук, сахалыы ырыа сайдарыгар айымньылаахтык үлэлээбит, элбэх ырыа аптарыгар, «АМАКА» ВИА төрүттээччитигэр, «Мегаджек» тыаһы-ууһу уһулар студия салайааччытыгар, Мэҥэдьэк нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕор, бу ырыанньык биир сүрүн хомуйан оҥороччутугар, сүбэһитигэр, ырыалар аранжировкаларын оҥорбут Дмитрий Корнилович Потаповка, искусство наукатын кандидатыгар, ырыанньыкпыт хомуйан оҥороччутугар Лена Руслановна Степановаҕа, Ньурбатааҕы оҕо искусство оскуолатын учууталларыгар Айыына Алексеевна Тыхееваҕа (муусука эрэдээктэрэ), Алена Андреевна Поповаҕа (муусука партитураларын техническэй эрэдээктэрэ), Прокопий Егорович Григорьевка (ырыалар аранжировкалара), Родион Владимирович Петровка (QR код сыһыарыытын техническэй эрэдээктэрэ), Анна Николаевна Васильеваҕа, Владимир Георгиевич Ивановка, Эдуард Альбертович Васильевка, тыа кулууптарын үлэһиттэригэр уонна да атыттарга (ырыалар клиптарын оҥордулар).

Ньурбабыт ырыа куттаахтара оҕоҕо, ыччакка дьүөрэлээх ырыалары кыайа-хото айаллар. Хомуурунньук ырыа - муусука учууталларыгар, оҕо уһуйааннарын музыкальнай салайааччыларыгар, вокальнай, хоровой коллективтарга, биирдиилээн ырыаһыттарга үлэлэригэр төһүү көмө буоллун диэн хас биирдии ырыа ноталанан, ырыа толоруутун холобурун QR-код нөҥүө көрөр, истэр гына оҥоһулунна.

Лена ПЕТРОВА

В Ил Түмэне

Георгий Балакшин провел заседание постоянного комитета

15 ноября состоялось заседание постоянного комитета Ил Тумэн по делам молодежи, физической культуре и спорту под председательством Георгия Балакшина.

В заседании приняли заместители председателя Геннадий Васильев и Федот Филиппов, народные депутаты республики Александр Подголов, Нюргуяна Заморщикова, министр физической культуры и спорта РС (Я) Леонид Спиридонов, представители Прокуратуры РС (Я), Управления Министерства юстиции РФ по РС (Я) и Департамента по государственно-правовым вопросам АГиП РС (Я).

Участники заседания заслушали выступление Георгия Балакшина о проекте плана работы постоянного комитета на весеннюю сессию 2024 года. А также о внесении изменений в закон «О физической культуре и спорте в Республике Саха (Якутия)».

Среди прочего, Георгий Балакшин сообщил о включении в проект плана двух круглых столов и двух муниципальных часов. В ходе обсуждения члены комитета на месяц передвинули круглый стол по продвижению масрестлинга на Всероссийском и международном уровнях. Как мы ранее сообщали, этот вопрос Георгий Балакшин в начале месяца обсудил в профильном комитете Госдумы РФ.

Члены комитета единогласно проголосовали за внесение проекта плана, предложенного председателем постоянного комитета, в повестку следующего пленарного заседания Ил Тумэна. А также поддержали проект внесения изменений в закон республики, представленный на рассмотрение.

Александр ИЛЬИН-ЕГОРОВ

Нэдиэлэ сонуннара

Олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы

19.11.23 с. дьуһуурунай чааска Ньурбачаантан биир киһи сэтинньи 17 к. түүнүгэр тахсан баран сүппүтүн туһунан иһитиннэрии киирбит, баскыһыанньаҕа көрдүү сылдьан 11 ч. 30 м. дэриэбинэттэн чугас өлүгүн булбуттар.

Ааспыт нэдиэлэҕэ полицияҕа 42 сайабылыанньа уонна иһитиннэрии киирбит, травматологияҕа уонна суһал көмөҕө 3 киһи көрдөрбүт. Административнай буруй – 5, атын сиртэн кэлбит матырыйаал – 4, буруй оҥоруутун сибикитин булуу туһунан араапар – 2, киһи этин-сиинин эчэтии – 2, криминала суох 4 өлүк булулунна. Уопсастыбаннай миэстэҕэ итирик сылдьыы иһин – 14, ГАИ отделынан - 48 боротокуол толорулунна, ыстарааптыыр стоянкаҕа 3 массыына туруорулунна, правата суох – 1, итирик туруктаах уруулга олорбут 2 киһи тутулунна.

Ааспыт нэдиэлэҕэ ОРВИ-нан - 54 киһи, «внебольничнай пневмониянан» 3 киһи ыарыйдылар. 20.11.23 с. туругунан хамсык дьаҥынан 92 киһи ыарыйда, 1 киһи – балыыһаҕа, уоннааҕылар тастан эмтэнэллэр. Ааспыт нэдиэлэҕэ 1 оҕо төрөөтө, 5 киһи өллө, о.и. 2 – бэйэҕэ тиийинии, санавиация 5-тэ кэлэ сырытта.

Тэрээһиннэр

2024 с. кулун тутар ыйдааҕы РФ Бэрэсидьиэнин быыбарыгар бэлэмнэнии чэрчитинэн ааспыт нэдиэлэҕэ ДЭГ (дистанционнай электроннай куоластааһын) тиһигин Бүтүн Арассыыйатааҕы дьарыга буолан ааста. ДЭГ-кэ Ньурба улууһуттан 800-тэн тахса регистрация-ламмытыттан 500-тэн тахса киһи куоластаата (70-тан тахса %). Бу өрөспүүбүлүкэ орто көрдөрүүтүн саҕа.

17.11.23 с. Маалыкайга биллиилээх судаарыстыбанай уонна уопсастыбаннай-бэлитиичэскэй диэйэтэл М.В.Мегежекскэй төрөөбүтэ 125 сылыгар «Идэм – олоҕум илгэтэ» улуустааҕы эдэр исписэлиистэр куонкурустара ыытылынна.

19.11.23 с. Нуучча географическай уопсастыбатын сыллата ыытыллар норуоттар икки ардыларынааҕы сырдатар-билиһиннэрэр аахсыйата - «Географическай диктант» кэккэ оскуолаларга уонна улуустааҕы киин бибилэтиэкэҕэ буолла.

СВО

СВО кыттыылаахтарын дьиэ кэргэттэригэр анаан, муус уонна оттук мас бэлэмниргэ субуотунньуктар ыытылыннылар.

Улуус баһылыга Алексей Иннокентьев уонна Ньурба к., Хорула, Түмүк нэһилиэктэрин баһылыктара СВО-ҕа кытта сылдьар биир дойдулаахтарбытын көрсө, кинилэргэ наадалаах малы-салы илдьэ айаннаатылар.

Ааспыт нэдиэлэҕэ СВО фондатыгар 703647 солк. киирдэ.

Үөрэх эйгэтэ

Өрөспүүбүлүкэҕэ 100 тыһ. бириэмийэлээх 100 бастыҥ педагогу таллылар. Ол иһигэр биир дойдулаахтарбыт, Антоновкатааҕы «Ромашка» уһуйаан иитээччитэ Владислав Егоров уонна Антоновка оскуолатын алын сүһүөх учуутала Розалия Павлова киирдилэр.

Бу нэдиэлэтээҕи былаан

20.11.23 с. – оҕолорго правовой көмө күнүн чэрчитинэн улахан кылаастар үөрэнээччилэригэр «Үлэнэн адаптация» улуустааҕы сэминээр; Кэрэ Киһи уолун бириһигэр мас тардыһыытын тэрийэн ыытар хамыыһыйа сүбэ мунньаҕа; хантараагынан сулууспаҕа МТ баһылыктарын кытта сүбэ мунньах.

21.-22.11.23 с. – улуус дэлэгээссийэтэ Бүтүн Арассыыйатааҕы оҕо уонна ыччат хамсаһынын «Бастакылар хамсаһыннара» өрөспүүбүлүкэтээҕи форумугар кыттыыта.

22.11.23 с. - улуус Сүбэтин сиэссийэтэ; «Мин бастакы уруогум» улуустааҕы куонкурус; правовой диктант.

23.-24.11.23 с. – МТ баһылыктарын уонна экэнэмиистэрин сэминээрэ; улуус тыатын хаһаайыстыбатын исписэлиистэрин сүбэ мунньаҕа; **23.11.23 с.** - «Северяночка» оҕо уһуйаанын 35 сыла; үөрэх наркома уонна миниистирэ С.С.Сюльскэйгэ аналлаах быыстапка аһыллыыта уонна нэһилиэк уопсастыбаннаһын кытта көрсүһүү.

25.11.23 с. - СӨ-гэр Олоҥхо күнэ. 15 ч., 18 ч. Ньурба тыйаатыргар «Оҕо Дьулаах Бухатыыр» испэктээк премьерата.

26.11.23 с. - РФ-га Ийэ күнэ; «Кыталык» КД-гар С.С.Сюльскэй төрөөбүтэ 115 сылыгар аналлаах Сүлэ нэһилиэгин Күнэ.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата

Педагог уонна наставник сыла

Саамай сырдык, кэрэ кэмнэрим

Улуус биир кырдьаҕас оскуолата — Дмитрий Иванович Павлов аатынан Өҥөлдьө оскуолата 95 сааһын бырааһынныыктаары сылдьар. Үлэлээбит историятын тухары улууска да, республикаҕа да киэҥник биллэр үгүс үтүө дьону иитэлээн таһаарда. Буойун-поэт Алексей Софронов, Иванов Гаврил Михайлович, Социалистическай Үлэ Геройа Михаил Алексеев, Степанов Илларион Ильич, Николаев Афанасий Васильевич, историческай наука доктора Василий Иванов, үтүөлээх учуутал, буойун Дмитрий Павлов, чулуу спортсмен Максим Васильев уо.д.а. килбиэннээх ааттара оскуола таһаарыылаах үлэтин кэрэһилии туруохтара.

Оскуолаҕа үөрэммит оҕо сааһым сыллара олоҕум саамай сырдык, кэрэ кэмнэрэ этилэр. Этэргэ дылы оччолорго халлаан ордук сырдык, салгын ордук ыраас курдук буолаллара. Билигин сааһыран олорон, тоҕо оннук өйдөбүл хаалбытай диэн санаатахха, үөрэммит оскуолам, үөрэппит учууталларым барахсаттар итинник санааҕа тиэрпиттэр эбит. Хас биирдиилээ дириҥ билиилээх, киһи быһыытынан олус интэриэһинэй дьон үөрэппиттэрэ.

Төрдүс кылааска Федоров Прокопий Васильевич диэн олус ирдэбиллээх, оҕоҕо чиҥ билиини биэрэр учууталга түбэспитим. Оскуолаҕа киириэм инниттэн «Сааскы кэми» ааҕар, билиҥҥи өйдөбүлүнэн «вундеркинд» оҕо, кини кытаанах илиитигэр киирэн, хайдах эрэ чугурус гына түспүтүм, 5 эрэ сыананы билэр бэйэм, үксэ 4 сыанаҕа көспүтүм. Хойут онуманы ырыҥалаан өйдүүр буолан баран, бу сыана мин үөрэххэ сыһыаммын уларыппыт, билии улахан үлэ, сыра түмүгэр кэлэр эбит диэн өйдөппүт дии санаабытым. Онон Прокопий Васильевичи өрүү махтана саныыбын.

Киниэхэ үөрэммит кэмим биир үтүө өйдөбүлүнэн кинигэ ааҕыыта буолар. «Принц и нищий», «Всадник без головы» диэн кинигэлэри суоппутун, суруйуубутун эрдэ бүтэрдэхпитинэ олус интэриэһинэйдик, киһи иһиттэр истэн олоруох курдук кэпсиирэ. «Бириэмэ ортоҕуна» диэн буолара, ол иһин дьэ бүтэн, истэ охсоору, хаччыгынаһыы бөҕө буоларбыт.

Тас көрүҥүнэн дьиппиэн, кытаанах көрүҥнээҕэ, ол гынан баран олус аһыныгас, үтүө санаалаах киһи этэ.

Биһиги оччотооҕу кыаммат колхозтаах ыал чаһыбыт суоҕа. Халлаан сырдыырынан сирдэтэн оскуолаҕа барарбыт, үксүгэр олус эрдэ тиийэрбит. Прокопий Васильевич эмиэ биһиги диэки, дэриэбинэттэн тэйиччи олороро. «Олус эрдэ барыман, мин аастахпына барар буолуҥ,» - диирэ уонна дьиэбит таһынан аахан иһэн, күүскэ көхсүн этитэрэ. Бэйэтин диэки олорор оҕолор эмиэ кэнниттэн кус оҕотун курдук батыһан иһэр буолаллар, онтон биһиги саппай уопсабыт. Саас, чалбах саҕана, мэник баҕайы ыалым уол сороҕор ууга булкуйар. Ону билэн баран: «Уруогум бүттэҕинэ миигин кытта барсыаххыт, кэтэһиҥ», - диир. Биһиги, кыра дьон, 4 уруокпут кэнниттэн кини бүтэрин кэтэһэн, оскуола таһыгар оонньуу-оонньуу сылдьабыт.

Бүлүү педучилищетыгар үөрэнэ сылдьар кэммэр, каникулга кэлэ сылдьан (хата туох өй укпута буолла) учууталым барахсан ыараханнык ыалдьан олордоҕуна доҕор кыыспынаан сылдьыбыппыт. Онно Прокопий Васильевич үөрбүтүн, тэҥнээх дьонун курдук ас бэлэмнэтэн, чэйдэтэлээн, ирэхоро сэһэргэһэн ыыталаабыта. Үөрэппит үтүөтүгэр махталбын, убаастабылбын учууталым тыыннааҕар биллэрэн аһарбыппыттан билигин да үөрэ саныыбын.

Нуучча тылыгар Мария Фадеевна Архипова, Анастасия Петровна Егорова үөрэппиттэрэ. Сүрүннээн кинилэр биэрбит билиилэригэр олоҕуран, училищеҕа да, университетка да нуучча тылыгар үчүгэйдик үөрэнэн, бэйэм эмиэ бу предмети үөрэтэр учуутал буолан үлэлээбитим 36-с сылым.

Мария Фадеевна тыл өттүгэр күүскэ эрчийэрэ, суругунан үлэҕэ, тылы таба суруйууга болҕомтотун уурара. Мин өссө начальнайга сырыттахпына, киниэхэ үөрэнэр эдьиийим Шура кылааска суруйбут диктанналарын, изложениеларын кэпсээн курдук ааҕан биэрэрэ, оччотооҕу хаһыат, кинигэ кэмчи кэмигэр бу сонуннарын, интэриэһинэйдэрин! Бука учуутал бу кэпсээнинэн оҕолору олус умсугутан, үөрэтэр оҕото дьиэтигэр баран балтыларыгар кэпсээн эрдэҕэ. Мария Фадеевна үөрэтэ сырыттаҕына, 6 кылааска үөрэнэ сылдьан, «Артек» лаагыырга сынньанан кэлбитим, 1961 сыллаахха.

Анастасия Петровна Егорова бэйэтэ туһунан суоллаах-иистээх, үөрэтэр ньымалаах учуутал этэ. Билигин санаатахха, литератураны дириҥэтэн үөрэтэр эбит. Пушкин, Гоголь, Лермонтов айымньыларын дуу-һабытын таарыйар, өйбүтүгэр-санаабытыгар иҥэр гына үөрэппитэ. Пушкиҥҥа аналлаах халыҥ альбом кинигэлээҕин олус интэриэһиргээн көрөрбүт, онно баар дьон дьылҕаларын туһунан кэпсээннэрин сөбүлээн истэрбит. Этии бөҕөтүн ырытан тиритэрбит-хорутарбыт, ааҕан, өйтөн суруйан, нойосуус үөрэтэн уруогу билбэккэ аһарарбыт.

Анастасия Петровна кылааспыт салайааччыта этэ. 8 уол, 2 кыыс буолан үөрэммиппит. Барыбытын илдьэ сылдьан хайыһардыыра, хаартыскаҕа түһэрэргэ үөрэтэлээн, бука бары фотограф буолбуппут. Учууталбыт куруук биһигини кытта бииргэ сылдьар, саҥаттан саҥа дьыалаҕа көҕүлүүр, тэрийэр. Ол суолтатын эмиэ билигин сыаналыыгын, идэҕэ таптал, чиэһинэй, үчүгэй үлэ диэн хайдах буоларын өйдүүгүн.

Саха тылыгар Сунтаартан кэлбит Ида Прокопьевна Филиппова үөрэппитэ. Бэйэтэ да «саха кыыһа, дьахтара маннык буолуохтаах» диэбит курдук, кулуһун от курдук көнө уҥуохтаах, сырдык-ыраас хааннаах, кугас, хойуу суһуоҕун кэтэҕэр чөмөхтүү эрийэр. Олус холку, намылхай куоластаах, ураты нарыннык, сэмэйдик туттахапта сылдьар, таҥаһа-саба наһаа мааны. Ида Прокопьевна хоһоону, кэпсээни ааҕарын олус сөбүлүүрүм, бүтэҥи соҕус, намыын куолаһынан чуумпуран олорор кылааска ааҕан бардаҕына, хайдах эрэ кэтэҕим дьырылыыра. Кини үөрэтэриттэн саха тыла баайын, дириҥин өйдөөбүтүм, сөхпүтүм. Араада онтон сылтаан, 5-6 кылаастарга үөрэнэ сылдьан, хоһоон суруйа сатыыр дьарыктаммытым. Кэлин ол суруйан бооччойбут лиистэрбин булан көрбүтүм, учууталым оҕуруо курдук тэбис-тэҥ кыра буочарынан оруобуна сөптөөх, тоҕоостоох тыллары, мин толоос, түбэһиэх тылларбын көннөрөн, суруйан биэрэр эбит, ол иһин сороҕо син киһи сэргиэх, кэрэхсиэх курдук буолан тахсар эбит. Саха литературатын ааҕарым, өйдүүрүм мин киһи быһыытынан сайдарбар элбэҕи көмөлөспүтэ, дуу-һабын байыппыта. Ол иһин тапталлаах учууталбар Ида Прокопьевнаҕа махталым муҥура суох.

Химияҕа, биологияҕа, географияҕа дириҥ билиилээх, бэртээхэй учуутал Мария Игнатьевна Степанова үөрэппитэ. Билигин өйдөөтөххө, программа тас өттүнэн элбэҕи үөрэтэрэ. «Хантан итини барытын билэрий?» - диэн сороҕор сөҕө саныырым. «Улахан советскай энциклопедия», «Оҕо энциклопедията» диэн кинигэлэри өрүү илдьэ сылдьан көрдөрөө. Телевизор, видео суох кэмигэр тыа оскуолатын оҕолоро аан дойду араас норуоттарын, государстволарын туһунан, кинилэр сирдэрин-уоттарын, олохторун-дьаһахтарын туһунан, чиҥ билиилээх этибит. Хайа уонна оччотооҕу оскуола тыыннаах муннуга, пришкольнай учаастага! Ол барыта учуутал дьүккүөрдээх үлэтиттэн, кыһамньытыттан тахсара. Бука Мария Игнатьевна билиитигэр-көрүүтүгэр, үөрэтэригэр умсугуйан, мин маҥнай география учуутала буоларга санаммытым буолуо. Училище кэнниттэн: «Саамай интэриэһинэй предмети үөрэтэр учуутал буолуохха», - диэн толкуйунан салайтаран, СГУ географическай отделениетыгар кэтэхтэн үөрэнэ киирбитим. Кыһын «Климатология и метеорология» диэн хап-халыҥ учебнигы тутан баран, быһа саллан, сайыныгар аны нуучча тылын отделениетыгар туттарсан киирбитим.

Алгебраҕа, геометрияҕа Мария Васильевна Еремеева үөрэппитэ. Точнай науканы үөрэтэр киһи диэх курдук, олус чуолкайдык, кудуххайдык үөрэтэрэ. Ордук геометрия уруоктарыгар бэйэтиттэн бэйэтэ тахсан иһэр курдук дакаастаан, дуоскаҕа көрдөрөн иһэрэ олус үчүгэй буолара. Алгебраҕа бары үчүгэйдик үөрэнэрбит, сыһыллаһоҕулла сылдьар оҕо баарын өйдөөбөппүн. Бу эмиэ учуутал үрдүк маастарыстыбатын туоһута буолар.

Учууталы убаастааһын, өрө тутуу Өҥөлдьө нэһилиэгэр урут да, билигин да баар. Бу маннык сыһыаны ити мин учууталларым курдук дьон ыраас дуу-ааларынан, чиэһинэй үлэлэринэн үөскэппит эбиттэр. Кинилэр истиҥ сыһыаннарыгар, үтүө-мааны өйөбүллэригэр бигэнэн ааспыт биһиги оҕо сааспыт кэрэ өйдөбүл буолан иҥэ сылдьар.

НИКОЛАЕВА
Евдокия Григорьевна,
«Үөрэҕирии бочуоттаах бэтэрээнэ»,
«Учууталлар учууталлара»,
«Учительская слава» бэлиэлэр хаһаайына,
Малдьаҕар нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо,
1964 с. Өҥөлдьө оскуолатын выпускника

Тупсаран оҥоруу

Сыл бүтүөр диэри Ньурба куорат кода оҥоһуллуо

Геннадий АНТОНОВ

Сэтинньи 17 к. Ньурба к. Сергей Васильев аатынан культуура уонна сынньалаҥ паарката павильонугар Ньурба к. маастарбылаанын уонна «Үһүк Илиҥҥэ 1000 тиэргэн» федеральнай бырайыакка кыттыы туһунан кэпсэтии ыытылынна. Дьокутааттар, түөлбэ салайааччылара, актыбыыстар, ыччаттар кытыннылар. Тэрээһини Ньурба к. уопсастыбаннай эйгэлэрин сайыннарар дириэксийэ салайааччыта Саргылана Седалищева салайан ыытта.

"Номадо" архитектурнай бюро архитектора Анку Гасич куйаар ситиминэн Ньурба куорат кодун (архитектура өйдөбүлэ) үөрэтэн, ырытан оҥорбуттарын билиһиннэрдэ. Төрөөбүт дойдубут историятын, куорат түөлбэлэрин уратыларын үөрэтэн, Ньурба ураты өйдөбүллээх 9 ытык бэлиэлэригэр олоҕуран саҥалыы код оҥоһуллубут. Бүлүү өрүс, Аар Хатыҥ, алмаас, номох буолбут төрүппүт Ньырбакаан уо.д.а. киирбиттэр. Ньурба куораты тупсаран оҥоруурга олохтоохтор ортолоругар ыытыллыбыт ыйытык түмүктэрин билиһиннэрдилэр. Кэпсэтиигэ кыттыбыт дьон Ньурба уратыларын, историятын толору биэрэр куорат кода наадатын бэлиэтээтилэр. Сыл бүтүөр диэри Ньурба куорат кода оҥоһуллан бүтүөхтээх.

Салгыы Ньурбаҕа «Үһүк Илиҥҥэ 1000 тиэргэн» федеральнай бырайыакка кыттыы туһунан дьүүллэстилэр. Бу федеральнай бырайыак дьиэлэр тиэргэннэрин тупсаран, дьон олорор эйгэтин дьоҥҥо табыгастаах оҥорор аналлаах. Олохтоохтор Салайар хампаанньалары кытта бииргэ тугу баҕаралларын учуоттаан оҥоһуллар. Эрдэ Ньурба куорат Энергетик кыбаарталыгар, уруккута «Весна» маҕаһыын (билиҥҥинэн - архыып дьиэтин) кэннигэр дьон сынньанарыгар аналлаах тиэргэн тупсарыллан оҥоһуллан турар.

Дьиҥэ, мунньахха киһи элбэх кэлбитэ буоллар, өссө үчүгэй буолуо эбит. Куорат олохтоохторугар «Үһүк Илиҥҥэ 1000 тиэргэн» федеральнай бырайыакка кыттарга ыйытык оҥорбуттар: Энергетик 71 №-дээх дьиэтин, Манчаары уул. 2/1 уонна 2/2 №-дээх дьиэлэрин, Пинерскай уул. 67 №-дээх дьиэтин тастарын тупсаран оҥорор туһунан. Итинтэн биирэ талыллан проектнай-сметнай документация оҥоһуллан федеральнай куонкуруска кыттыахтаах.

Сэтинньи 25 күнэ — Олоҥхо Күнэ

Олоҥхо — уус тыл, уран өй улуу айымньыта

Сэтинньи ый 25 күнэ — Сахабыт сиригэр Олоҥхо күнүн бэлиэтиир ураты күн.

Олоҥхо – бу биһиги норуоппут духуобунай-культуурунай нэһилиэстибэтэ, историяны кэрэһилиир өйдөбүнньүгэ. Олоҥхо аан дойду хайдах айыллыбытын, олох үөскээбитин, саха омук сайдыбытын, олоҕун-дьаһаҕын, майгытын-сигилитин, өйүн-санаатын, айылҕа модун күүһүн кэпсиир ытык айымньы буолан, төрөөбүт орто дойдуга тапталы, патриотизмы, хорсун быһыыны иитиэхтиир улуу айымньы эбитин, кини күүһүн билигин кэлэн өйдүүгүн эбит.

Ньурба улууһугар былыр былыргыттан устар ууну сомоҕолуур улуу олоҥхоһуттар, аатырбыт оһуокайдыыттар төрөөн-үөскээн олорон ааспыттара. Чаппандаҕа фольклор музейын төрүттээбит Н.Т.Степанов Ньурба улууһугар 89 олоҥхоһут анкетатын толорбута.

Биһиги Хаҥаласпытыгар аатырбыт олоҥхоһутунан Петров Спиридон Васильевич-Чыычаах ааттанар. Кини норуокка биллибит олоҥхото “Уораанаах сутуруктаах Оҕо Дьулаах бухатыыр”.

Сэтинньи 25 күнэ - Олоҥхо күнүгэр Ньурба куоракка тыйааатыр таас уораҕайыгар оройуон культууратын биир бастыҥ бырайыага аатырбыт олоҥхоһут Петров Спиридон Васильевич-Чыычаах “Оҕо Дьулаах бухатыыр” олоҥхото туруоруллан, көрөөччүлэрин ыҥырар биллэриитэ тарҕанан, дьон-сэргэ үөрүүннэн ылынна. Манна олус улахан бэлэмнэнии үлэтэ барбытын, тустаах улахан хамаанда бэриниилээх, айымньылаах үлэтин сэрэйиэххэ эрэ сөп. Саамай кэскиллээҕэ манна артыыс идэтэ суох норуот иһиттэн тахсыбыт талааннар тахсыылара көрөөччү дьүүлүгэр тахсыыта буолар. Аны таҥас-сап, сыана оҥоруута, киэргэтиитэ барыта ньурба олохтоохторун туппут-оҥорбут, илиилэрин сылааһын иҥэрбит үлэлэрин түмүгэ.

“Ырыаҕа, олоҥхоҕо саамай сыаналааҕа диэн баар — тылын күүһэ, дьүһүнүн күүһэ, этиитин күүһэ.”

Былатыан Ойуунускай.

Санатан эттэххэ, 2022 сылтан Ньурба оройуонун культуураҕа департамена Олоҥхо дьиэлэрин ситимигэр киирэн үлэлии олорор.

Онтон биһиги, Хаҥалас нэһилиэгин дьоно-сэргэтэ, биир дойдулаахпыт олоҥхоһут Спиридон Петров бу биллэр айымньыта Ньурбатын дьонугар киэҥ эйгэҕэ тахсарыттан киэн тутта үөрэбит уонна көрөөччү биһирэбилин ылыа диэн эрэнэ саныыбыт. Кини туһунан ахтан аастахха, нэһилиэк сэбиэтин бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбит, үс олоҥхону: «Улгум сиэр аттаах Оҕо Дьулаах бухатыыр», «Куруҥ тыа кулгааҕын саҕатынан көстөр кулун кугас аттаах Куллустаан бухатыыр», «Уот кугас аттаах Уол Бэргэн» олоҥхону айан хаалларбыт оһуохайдьыт, ырыаһыт-импровизатор Спиридон Васильевич Петров-Чыычаах 1894 сыллаахха Марха улууһугар 1 Хаҥалас нэһилиэгэр дьаданҕы дьиэ кэргэҥҥэ төрөөбүтэ.

Спиридон Петров 16-18 саастыттан олоҥхолообут. Хаҥалас олоҥхоһуттарыттан А.Т.Тимофеев-Кыйыаккаттан уонна Дорҕоонтон үөрэммит. Үчүгэй олоҥхоһутунан аатыран, төрөөбүт нэһилиэгэр, Бодойбоҕо, Бүлүүгэ, Дьокуускайга олоҥхолообут. Улуу тойуксуппут С.А. Зверев-Кыыл Уола С.В.Петрову «кыыс кэрэ куоластаах» диэн хайҕаабыта.

Хаҥалас олоҥхоһуттарын туһунан Хаҥалас нэһилиэгин талба талааннааҕа, чуор куоластаах тойуксута, олоҥхо бухатыырдарын бэйэтинэн толорон көрөөччү биһирэбилин элбэхтик ылбыт, “Уол Туйгун бухатыыр” олоҥхону суруйан хаалларбыт Николай Федотович Осипов-Чоомуут маннык суруйбут ахтыыта баар: “Былыр былыргыттан саха норуотугар олоҥхо үөдүйэн үөскээбит уонна олоҕурбут идэ буоллаҕа. Олоҥхоһуту истээри, ыал ыалынан ыҥырсан мусталлара. Саха олоҥхоһуттара олоҥхолуур кэмнэрэ кыһын буолар эбит... Биир аатырбыт олоҥхоһут Петров Спиридон Васильевич-Чыычаах этэ. Кини биир олоҥхотун Иванов Николай Маркович убайа Афанасий Марковичтыын сурукка түһэрэн биэрбиттэр этэ. Ол суруллубут олоҥхото ССНК архыыбыгар харалла сытар. Иккис олоҥхотун аата «Уораанаах сутуруктаах Оҕо Дьулаах бухатыыр» диэн. Бу олоҥхону Хаҥалас кулууба испэктээк оҥорон туруоран, Ньурба, Сунтаар, Үөһэ Бүлүү нэһилиэктэринэн көрдөрөн, улаханнык хайҕанан, көрөөччү биһирэбилин ылан турар,” - диэн.

Спиридон Петров 1932 с. «Кыһыл сухаһыт» колхоз чилиэнинэн киирбит. Онтон 1934 с. диэри колхоз солбуйааччы председателинэн үлэлээбит. 1934 с. алтыннны ыйга 1 Хаҥалас нассоветын председателинэн талыллыбыт. 1937 с. «Саха АССР 15 сыла» диэн значогунан наҕараадаламмыт.

1963-1966 сс. Таркаайы нэһилиэгин киинигэр Марха сэлиэнньэтигэр олохтоох кулуупка К.Д.Уткин-Нүһүлгэн сэбиэдиссэйдиир кэмигэр Спиридон Васильевич «Оҕо Дьулаах бухатыыр» олоҥхотун туруорбуттар, олоҥхону дьон сонурҕаан көрбүт.

“Төһө да саастааҕын иһин дьоһуннаах тойуга, кылыкынас кылыһаҕа хаалбыт этэ, түһүлгэлээх оһуокайга ол ордук биллэрэ...” - диэн К.Д.Уткин-Нүһүлгэн ахтара.

С.В.Петров-Чыычаах 25 саастыттан олоҕун устатыгар сүрүн репертуар оҥостубут «Оҕо Дьулаах бухатыыр» олоҥхото 2012 сыл сайыныгар Ньурбаҕа «Олоҥхо Ыһыаҕа» ыытылларын көрсө кинигэ буолан тахсыбыта.

Хаҥалас нэһилиэгэр биир дойдулаахпыт аатын үйэтитиигэ кырата суох үлэ ыытыллар. Ол курдук нэһилиэк биир уулуссата Спиридон Петров аатынан аатаммыта, 2019 сыллаахха ыһыахпыт биир дойдулаахпыт, төрөөбүт нэһилиэгэр фольклор көрүҥүн бастакынан олук уурсубут, РСФСР суол тутуутун Бочуоттаах үлэһитэ, нэһилиэк бочуоттаах олохтооҕо, олоҥхоһут С.В.Петров-Чыычаах төрөөбүтэ 125 сылыгар анаан ыытыллыбыта. Оҕолорго олоҥхону толорууга, оһуохай күрэхтэрэ буолан ааспыттара. Олоҥхо күрэҕэр Испирдиэн Петров сиэннэрэ, аймахтара туруорбут анал сыаналаах бириистэрин - ларь-морозильныгы Хорулаттан кыттыбыт Сайыына Васильева ылбыта.

Бу буолаары турар испэктээк олоҥхоҕо Хаҥалас нэһилиэгин С.П.Гаврильев аатынан “Тойук” Норуот Айымньытын Дьиэтин уус тарбахтаах үлэһиттэрэ, директор Степанова Е.С., уус-уран салайааччы Винокурова В.Ю., техүлэһит Самсонова Л.Е., библиотекарь Васильева А.Н. элбэхтик иистэнэн түбүгүрдүлэр. Кулууп үлэһиттэрэ иис үлэтигэр көмөлөспүт Мария Федороваҕа, Любовь Григорьеваҕа, Александра Васильеваҕа, “Алаас Хотуна” эбээлэр түмсүүлэрин көхтөөх эбээлэригэр Раиса Герасимоваҕа, Марфа Федороваҕа, Раиса Павловаҕа махталларын этэллэр. Эбээлэр биир дойдулаахтарын олоҥхотун бары тутуспутунан көрө киирээри кэтэспиттэрэ ыраатта, куйаар ситиминэн билеттэрин ылан сылдьаллар. Биллэр норуот маастара Арыйаан-Уус ураты оҥоһуктара олоҥхо дьоруойдарын таҥаһын эмиэ киэргэтиэҕэ.

Сэтинньи 25 күнүгэр бэлиэтэнэр Олоҥхо күнэ Киэҥ Ньурба сиригэр далааһыннаахтык ыытыллан, саханы саха дэппит олоҥхо улуу Ойуунускай эппитинии “олоҥхо саамай сыаналааҕа - тылын күүһэ” көрөөччү дуоһатын таарыйан, “дьүһүнүн күүһүнэн” - таҥас-сап, көстүү уратытынан, “этиитин күүһэ” үтүө санааны уһугуннаран Өрөгөй күнэ буолуохтун!

Мария НИКОЛАЕВА,
«Ньурба» хаһыат общ. корреспондента

Патриоту иитии

Саллаат скверигэр муус оҥоһуктар наадалар

2020 с. Аҕа дойду сэриитигэр кыайыы буолбутун 75 сылын көрсө «Ильмень күөлгэ» диэн кинигэни таһаартарбытым. Кулун тутарга кинигэ бэчээттэммитэ. Дойдуга ковид 19 диэн ыарыы бүрүүкээн ЗООМ диэн куйаар нөҥүө албаһынан кинигэ сүрэхтэниитэ сыл кэрингэ хойутаан тэриллибитэ. Кинигэ сүрэхтэниитин кэмигэр этии киирбитэ. «Саллаат сэргэтэ» турбут сиригэр сквер оҥоруохха, скульптуратын муус быыһыттан тахсан иһэр туруйалары оҥоруохха диэн буолбута. Муус быыһыттан көтөн тахсаннар туруйалар дойдуларыгар тиийбиттэр, оннук оҥоһук Дьокуускайга Ильменскай уулуссаҕа баар мемориалга стела быһыытынан турар. Ити этиини Августуун сэргээтибит, эскизта оҥор диэбиппин оҥоро охсон биэрдэ. Онтон Ретлеҕа «Саллаат сэргэтин» туруоран баран муус композицияны оҥоруохпут диэн былааннанан эрдэ айаннаабыппыт. Быламмыт син табыллыан сөп этэ, ону айылҕабыт моһуоктаабыта. Ильмень күөл түүн муусуһурар, онтон күүс ол муусуһа ууллан хаалар. Инньэ гынан баҕа санаабыт 2020 с. туолбатаҕа. 2023 сыл олунньутугар күөл муусуһа 30-40 см халыҥаабыт. Баҕар быйыл эмиэ оннук тымныы кыһын буоллаҕына, муус оҥоһукпутун оҥордохпутуна хайдаҕый диэн эмиэ соругуран эрэбит. 2024 сыл олунньу 18 к. Старай Русса куорат ньиэмэстэртэн босхоломмута 80 сылын туолар. Сүнньүнэн Саха сириттэн тэриллибит 19, 20, 21-с хайыһар биригээдэлэрэ Старай Руссаны босхолуурга сэриилэспиттэрэ. Ити биригээдэлэртэн ордук 19 биригээдэ дьылҕата дьону аймыыр. Старай Русса олохтоохторо ону билинэллэр. Күһүн бара сылдьаммын, өскөтүн айылҕа туран биэрдэҕинэ, кинилэри кэриэстээн, кинилэр дуоһалара муус анныттан тахсан иһэллэрин көрдөрөр муус оҥоһугу оҥорон көрүөххэ, таарыччы эһигиттэн муус оҥоһукка уһуйуллуон баҕалаах баар буоллаҕына үөрэниэхтэрин сөп этэ диэбиппин сүрдээҕин сэргээбиттэрэ.

Мин «Саллаат сэргэтин» туруорарбар сирин көҥүллэтэ сатаан элбэхтик эрэйи көрбүтүм. Ол иһин хотуорайдыыр албаһы толкуйдаабыппыт. Сквер сирин Старай Русса оройуонун Наговскай администрациятыгар оҥотторуохха, оттон ол скульптуратын биһиги, Саха сирэ, турунан көрөрбүт дуу диэн түмүккэ кэлбиппит. Россия сокуонун ирдэбилин көтүрэр бука ыархаттардаах буолуо. Онон сир көҥүлүн ыларга кыттыһан туруулаһыах буолбуппут. Халлааммыт моһуоктаатаҕына муус оҥоһугу сатаатар Дьокуускайга оҥорон Старай Руссаҕа хаартыскатын ыытыа этибит буоллаҕа. Билигин кыра кыралаан Старай Руссаҕа муус оҥоһукпутун ханна туруоруохха сөбүн ырытабыт. Муусуһун ханна бэлэмниибит, хайдах тиэйэбит. Аны Ильмень муусуһа хабахтардаах буолар үһү. Сотору-сотору таанҥыыр, онон муусуһа биир кэлимсэ буолбат эбит. Ильмеҥҥэ муус бэлэмниир киһи баар диэтилэр, Устрека дэриэбинэҕэ. Ильмеҥҥэ бэлэмниир буоллахпытына, Борисовскай оскуола туох эмэ көмөҥү оҥоруо дуо. Үчүгэй ыраас муус Ловать өрүскэ баар дииллэр. Ловать өрүскэ муус бэлэмниир буоллахха, Взвад оскуолата туох көмөҥү оҥоруой. Халлаан ичигэс буолан, күөл да, өрүс да муусуһа суох буоллаҕына, искусственнай муус хайдаҕый диэн итинниккэ майгынныыр быһаарыллыахтаах тэрээһин боппуруостар элбэхтэр. Искусственнай муусуһу Екатеринбурга оҥорон рефрижератордарынан Москваҕа илдьэллэр эбит. Старай Руссаҕа ол аата Москваттан аҕалыахха сөбө көстөр эрээри, эчи дайылҕана, бука сыаната да бэрт буолсу. Онтон олуттаран бары айылҕабыт ахсынньы ыйынааҕы туругун кэтэһэбит. Ахсынньыга диэри тоҥоруу буолбатаҕына, Старай Руссаҕа муус оҥоһук оҥоһуллара саарбах буолар. Оннук түбэлтэтигэр Дьокуускайга оҥоһукпут туоһу буолуо этэ. Август уонна Нам киһитэ Григорий муус оҥоһугу оҥорорго сөбүлэһэллэр. Уолаттар муус оҥоһугу оҥороллорун олох саарбахтаабаппын, оннооҕор буолуоҕу оҥорбуттара. Арассыыйаҕа муус оҥоһугу оҥороччулар тарбахха баттанар дьон ахсааныгар сылдьаллар.

Тоҕо биһиги муус оҥоһук оҥоро сатыыбытый? Старай Русса ньиэмэстэртэн босхолонуутугар биһиги да дьоннорбут бэйэлэрин тыыннарын толук уран тураллар. Муус оҥоһук оҥоһуллара буоллар, куорат олохтоохторо илэ хаарахтарынан саха дьоно билигин да Ильмень күөл муусуһугар суорума суолламмыт бэйэлэрин буойуннарын умнууга хаалларбакка кэриэстииллэрин көрүө этилэр. Кинилэр да санаалара оонньуо этэ. Ол түмүгэр биһиэхэ олохтоохтор көмөлөрө баар буолуо этэ. Бастакытынан, 2024 с. муус устар ыйга саха сириттэн тиийэн поисковай үлэни ыытарбытыгар тирэх буолуо этилэр. Ол-бу бобууну мүччү түһэргэ быыс-хайаҕас булуо этибит. Өскөтүн саас тиийэн 19-с биригээдэ буойуттарын көтөҕөрбүт буоллар «Саллаат скверэ» тутуллуутугар көҥүл ыларга биир улахан куоһур буолуо этэ дии саныыбын. Онон буоллаҕына ити муус оҥоһук аны сааскы поисковай үлэҕэ уонна Кыайыы 80 сылыгар анаан сквер тутуллуутугар туһуланар.

Быйыл күһүҥҥэттэн саҕалаан Кыайыы 80 сылыгар анаан Ретлё дэриэбинэҕэ «Саллаат скверэ» тутулларыгар Саха сиригэр хамсааһыннар тахсан эрэллэр. Культуура министиэристибэтин көҕүлээһининэн, Саха сирэ тас өттүнээҕи регионнары кытта сыһыаннаһыыларын уонна тутуу министиэристибэлэрэ дьарыгыран эрэллэр. Ыччат да министиэристибэтэ туора турбата буолуо. Оттон биһигиттэн туох ирдэнэрий? Биһигиттэн, Ньурба оройуонуттан, аны саас бэйэбититтэн поисковай үлэҕэ этэрээт тэрийэн ыытарбыт буоллар, Ильменнээҕи иэдээҥҥэ сыһыаннаах атын оройуоннар кытта кыттыһалларын курдук көҕүлүүрбүт буоллар диэн баҕа санаа баар. Манна таарыччы эттэххэ, Ньурба оройуонугар Ильмень күөлүгэр кыргыллыбыт буойуттарга анаан туох да мэҥэ бэлиэтэ суохпут ээ.

К.В. ВАСИЛЬЕВ,
АНО «ПВМП в РС(Я)» салайааччыта
Тел. 8-967-910-64-12; 8-914-264-08-10

IX Спортивные Игры народов РС(Я)

Чөл туруктаах буолуу 80% аһыыр аскыттан тутулуктаах

Киһи аһыыр аһыттан, ыраас ууну төһө иһэриттэн доруобуйата тутулуктаағын билигин үгүс киһи сөпкө өйдүүр буолбут. Бу олох ирдэбилэ да буолан иһэр диэтэхпитинэ сыыспаппыт.

Тоҕо диэтэр балысханнык сайдар үйэҕэ олохпутугар тэтимнээх уларыйыы тирээн, бириэмэ сырсыытыгар сылдьан ардыгар доруобуйаны харыстыыры кэннигэр хаалларан кэбиһэбит. Онтон ыарыы буулаатаҕына, хамсанар, бэл диэтэр хаамар, күннээҕи кыһалҕаҕын туоратарга толоруллар борустуой да соруктаргын оҥорорго ыарырҕатан бардахха биирдэ толкуйга түһэбит. Киһиэхэ ыйааһын эбиллиитэ олус улахан охсууну оҥорор, кэмигэр ылсыбатахха доруобуйабыт чөлүгэр түспэттии айгырыыр кутталлаах. Биллэн турар, бу күннээҕи нуормабыт таһынан аһыырбытыттан буолар (обжорство). Сороҕор тот эрээрибит мээнэ-мээнэ “симинэн” кэбиһэбит, көннөрү кылгас кэмнэ астан дуоһуйуу ылаарыбыт. Ол кэннэ аны «Таах сибэ аһары аһааммын, үөһүм туолла, иһим ыарыйда...» дэһэбит. Салҕыы хас эмэ сыллар тухары мунньуммут ыйааһыммытын аҕыйах нэдиэлэнэн, өссө аҕыйах күнүнэн түһэрэ сатыыбыт, туох да сатамматыттан эмиэ ыһыктан кэбиһэбит.

Манна саамай сүрүнэ күн ахсын аһыыр режиммитин туһан, аспытын эрдэттэн барытын бэлэмнээн сырыттахпытына, ситимин быспатахпытына күннээҕи олохпут бэрээдэктэнэн барарын бэйэбит да бэлиэтээн барыахпыт. Бу түгэнҥэ хас ыал ахсын баар боростуой бородуукталар наадалар. Саха дьоно буоларбыт быһыытынан төрүт аспытын, сылаас аһы аһыырбытын олох умнубаппыт. Ол курдук, эһиэхэ сөпкө аһыыргытыгар тэттик сүбэлэри таһаарабыт. Бу сүбэлэр эһиэхэ сөпкө аһыырга сирдьит курдук буолуохтара, ас араах аһын бэйэҕит сөбүлүүргүтүнэн уларытаргытын санатабыт (краситель, холестерин састааптаах аһылыктан туттунуҥ, газировканы, энергетигы иһимэҥ). Күн аайы кыра-кыралаан 5-6-та аһыахха сөп.

07:00 Сарсыарда аһыыр саамай туһалаах. Манна овсянка хаах, овсянканан блины, сымыыт, хара килиэп буолара ордук.

10:00 Суорат, творог, отоннноох кефир, биитэр фруктаттан: яблоко, банан, апельсин буолуон сөп эбэтэр хлебцыны кытта оҕурсу уонна сыыр бутербродун оҥостуохху сөп

13:00 Эбиэти куоттарбат буола сатааҥ. Организм күн устата барыыр энергиятын толорунарыгар эбиэккит сүрүн оруоллаах.

Биллэн турар порцияҕытын тутуһаҕыт. Миин, соккуой араах. Холобура, эттээх гречка уонна фасоль, балыктаах рис уо.д.а Хара, цельнозерновой килиэп баара бэрт. Сибиэһэй оҕуруот аһын эбэтэр туустаах хаппыыстанан салаат.

15:00 Ханнык баҕарар салат, фрукта, оҕуруот аһа эбэтэр эбиэттэн ордубут аскытыттан үлэҕитигэр илдьэ кэлиэххитин сөп.

18:30 Киэһээҥҥи аһылыкка төһө кыалларынан клетчатканан уонна белогунан баай бородуукталаны талыҥ. Ол эбэтэр балык, эт араах аһыттан сөбүлүүргүтүнэн астааҥ.

21:00 1 ыстакаан суорат, ряженка, кефир. Араас отон эбиэххитин сөп.

Эбэн эттэххэ, саахар оннугар ууга, чэйгэ, аска мүөт эбэргит ордук. Минньигэс оннугар - эриэхэ, изюм, чернослив, курага сиэҥ.

Кэлэр күннээҕи аскытын киэһэ өттүгэр бэлэмнээтэххитинэ бириэмэҕитин да сүүйүөххүт, аскытын да көрүнэргитигэр сааһыланыаххыт. Спортивнай саалаҕа сылдьар дьон сынньанар күҥҥүтүгэр аскыт калорийа күннээҕи нормаҕытыттан 10% кыра буолуон наада. Чэгиэн буолуҥ, чэбдик сылдьыҥ!

Овсянканан блины эбэтэр баахыла судургу ырысыабын эһиэхэ анаан таһаарабыт.

Ким блины оҥорор тиэстэтин убаҕас соҕус гынабыт, баахылаҕа арыый хойуу буолар.

Биһиэхэ наада: 2-3 сымыыт, бытархай гына ньыһыллыбыт овсянка, убаҕас гынарга үүт/уу (2-3 ост.л.) эбэбит, кыратык туус эбэтэр минньигэһи сөбүлүүр буоллаххына мүөт эбиэххэ сөп. Состааппытын барытын буккуйабыт уонна орто уокка кыратык арыылаан буһарабыт.

Баахыланы грильга эмиэ буһарыаххытын сөп. Минньигэстик аһааҥ, чөл туруктаах буолуҥ!

Надежда ЕГОРОВА

Дыгын оонньууларын тула

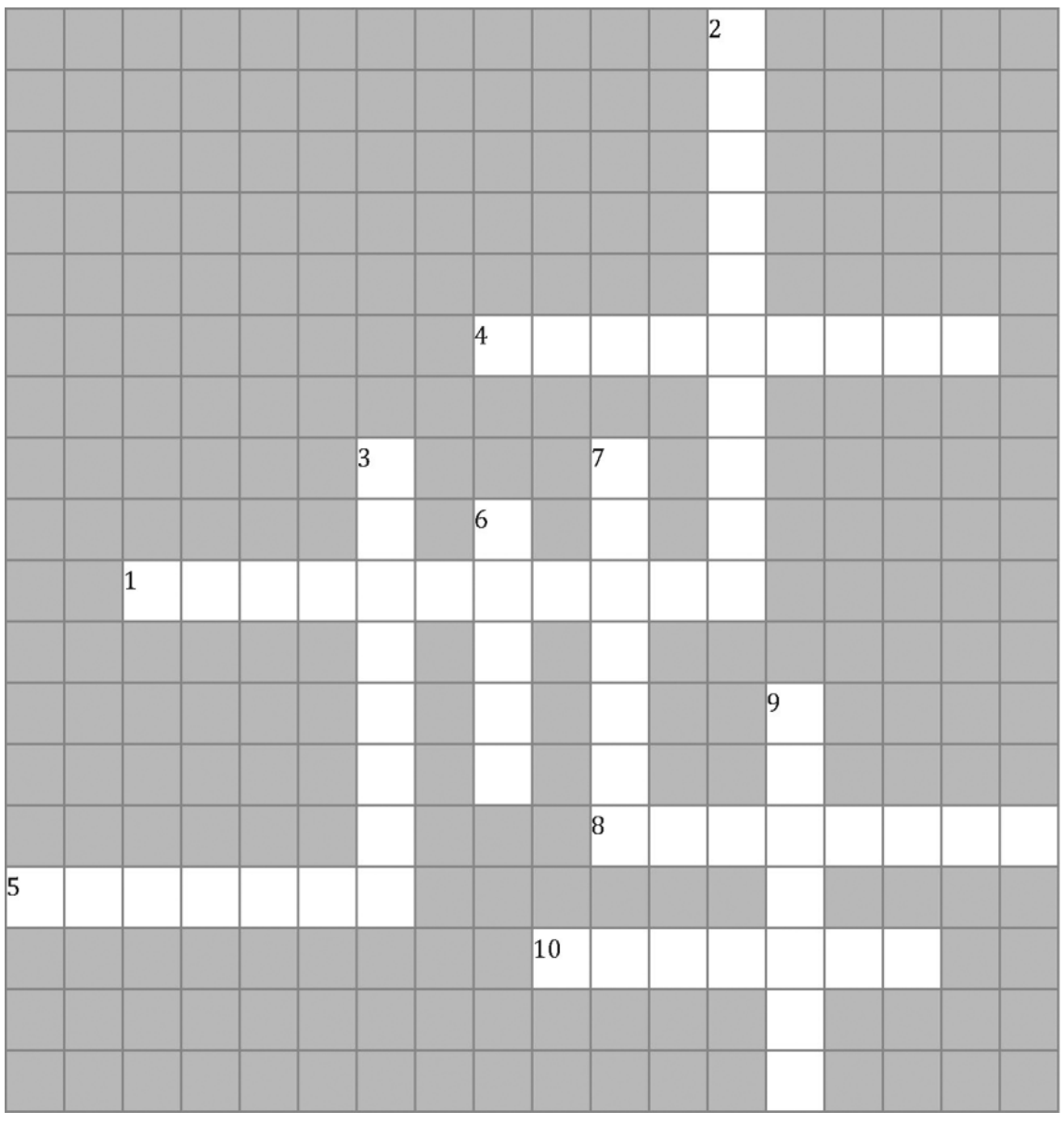

Оскуола саастаах оҕолорго аналлаах кроссворд кыайыылаҕа биир дойдулаахпыт Николай Обоевтан бэлэх тутуоҕа. Ол курдук кроссворд эппиэтин ким маҥнайгынан таайан 89143000137 ватсабынан эппиэтин суруйан ыыппыт кыайыылаҕынан тахсыаҕа.
Кроссворд тиэмэтэ – Дыгын оонньуулара, араспаанньаларын таайаҕыт.

Сытыары: 1. Дыгын оонньууларын сэттэ төгүл кыайыылааҕа 4. Таас Боотур 5. Мэһэй Боотур 8. Түөрт төгүл 2 миэстэ буолбут Эҥсиэли хочотун Боотура 10. 1995 сылтан хас сыл аайы «Туймаада ыһыаҕын» чэрчитинэн ыытыллар Дыгын оонньуулара саҕаланыахтарыттан үс төгүллээх чемпион үрдүк аатын ким сүкпүтэй?

Туруору: 2. 2022 сыл кыайыылааҕа 3. Дыгын оонньууларын биэс төгүллээх кыайыылааҕа 6. 2022, 2023 сылларга Ньурбабыт улууһуттан кыттыыны ылбыта 7. Дыгын оонньууларын алта төгүллээх кыайыылааҕа 9. Маалыкайтан төрүттээх Дыгын оонньууларын кыттыылааҕа

Педагог уонна наставник, Үлэ сыллара

Хатыытааҕы “Сарыал” уһуйаангна

Дойдуга “Педагог уонна наставник”, төрөөбүт сирбитигэр “Үлэ” сыллара бэйэ-бэйэлэрин кытары дьүөрэлэһэн, ситэрсэн биэрэллэр. Педагогу хайгыы олорон, бу киһи үлэһитэ суох диэбэккин. Педагог, үөрэҕирии ханнык да этаабыгар үлэлиир буоллун, бу – дойдубут инникитин түстүүр үлэһит, киһи буолан килбэйэрбит дуу, кии буолан сүтэрбит дуу киниттэн быһаччы тутулуктаах.

“Педагог уонна наставник сылынан” үлэлээбит тэрилтэбит бэтэрээннэригэр анаан араас хабааннаах үлэни ыытта эрэ диирбит олус тутах, кэрэгэй, ону аahан, сымыйа буолуо. Тоҕо диэтэххэ, урут үлэлии сылдьыбыт педагогтар, уһуйаан атын да үлэһиттэрэ, төһө да уурайбыппыт иһин, уһуйаммытын кытары сибээспитин биир да сыл быспатахпыт, үлэлиир кэлэктиип болҕомтотун иһигэр мэлдьи баарбыт. Бэл, уһун кэмнээх харантыын кэмигэр атын туох эрэ киэби булан тулаайахсыппатахтара.

Уһуйаанҥа билигин бары эдэркээн педагогтар биһиги саҕалаабыт дьыалабытын салҕаан, өссө байытан, айымньылаахтык үлэлии-хамсыы сылдьалларыттан үөрэбит эрэ. Бэйэбит үлэбитинэн биһиги наhаа киэн туттабыт. Өрөспүүбүлүкэҕэ, оройуоҥна (улууска), куустаҕа (уокурукка) биир бастакынан саҥаттан саҥа үөрэтэр үлэни киллэрэн испиппит. Ол курдук, олоҥхону оҕоҕо билиһиннэрии дириҥник, утумнаахтык ыытыллыбыта. Бэл, оҕолор хамсатан оонньотор куукула театрдаах этибит, олоҥхону билиһиннэрэр остуол оонньууларынан, фольклорунан мэлдьи туһанарбыт. Кондаков П.П. үлэтин бастакынан иилэ хабан ылан, оҕо илиинэн бираҕыллыбыт, көмө матырыйааалынан үлэлиириҥэр программа оҥорон, уһуйааннар үлэлэриҥэр туһаммыттара. “Түмэл нөҥүө иитии” программатын түөрт салааҕа арааран (тэлгэһэ, дьыл кэмнэрэ, төрүччү, Сахам сирэ) опыппытын тарҕаппыппыт. Уһуйаан иитиллээччилэрэ оскуолаҕа да бардаллар, ахтылҕаннаах уһуйааннарын кытары сибээстэрин быспат курдук, учуталы кытары биир үлэ былаанынан үлэлиирбит.

Араас тэрээһиннэри, күрэхтэри ыытан, бэлэмнэнии бөлөх оҕолоро, бастакы кылаас үөрэнээччилэрэ биириҥэ алтыһан, оскуолаҕа дэбигис үөрэнэллэрэ. Бу үлэбитин барытын СӨ үөрэҕириитин туйгуннара, үлэ бэтэрээннэрэ старшай иитээччи Федотова Мария Иннокентьевна, 40 сыл сэбиэдиссэйдээбит Дмитриева Аграфена Даниловна сүрүннээбиттэрэ. Иитээччилэр, үлэни өрө туппут сэбиэскэй кэм оҕолоро буолан, үлэ бэтэрээннэрэ, “Оскуола иннинээҕи иитиигэ кылаатын иһин” бэлиэлээх Анисимова Матрена Григорьевна, Семенова Дария Гаврильевна, Алексеева Мария Степановна, “За преданность идеалам детства” бэлиэ хаhаайката Иванова Мирослава Николаевна, эдэркээн иитээччи Иванова Екатерина Васильевна, РФ үөрэҕэриитин уонна иитиитин бочуоттаах үлэһитэ, СӨ үөрэҕэриитин туйгуна, 2005 сылтан кэлэктииби салайбыт сэбиэдиссэй Ксенофонтова Тамара Васильевна, СӨ үөрэҕэриитин туйгуна, оройуон бастыҥ музыкальнай салайааччыта, оройуон баhылыгын гранын стипендиата Саввинова Зинаида Акимовна олус айымньылааахтык, ис сүрэхпититтэн кыhаллан туран үлэлээбиппит. Манна даҕатан этэн аастахха, иитээччи Матрена Григорьевна үлэтин киниискэтигэр икки эрэ суруйуулаах: ылылынна, уурайда диэн. Кини, ийэтэ, сиэн кыыстара – үһүөн бу уһуйаанҥа үлэлээн туралларе. Хас биирдии бэтэрээн педагогка анаан, матырыйаал-ахтыы хомуллан, уһуйаан иһинэн эссе хомуурунньуга суруллубута.

Бэтэрээн педагогтар

Үлэлээбит уһуйааммыт бу сыллааҕы үлэтин педагог уонна наставник (бэтэрээн үлэһит) сыһыаннаhыыларыгар туhаайда. Урут ыытыллар тэрээһиннэр байытыллан, арыый атын киэптэнэн, ыытылыннылар. Биллэрин курдук, Педагог уонна наставник сыла үөрүүлээх быһыһыыга – майыгга арыллыһыыга-майыгга арыллыбыта. Быйылгы тэрээһиннэргэ видеоны үгүстүк туттубуттара сонун буолла. Бу кэлбит эппиэттээх сылынан, Билии, баспытаатал күннэринэн видеонан эҥэрдэлэстибит. Дьахтар күнүгэр бэтэрээннэригэр дьиэлэригэр сылдьан бэлэх туттардылар. Үгэскэ кубулуйбут субуотунньуктар ыытыллыбыттара - бэтэрээннэргэ көмө оҥоhуллубута: мас хайытаahыҥҥа, саhаан туруораahыҥҥа, хаар түhэриитигэр, тиэргэн хаарын таhыыга, пиломатырыйаал сүөкээн саahылаahыҥҥа. Кыайыы күнүгэр торжественнй парадка үс көлүөнэ кыттыбыта, иитиллээччилэр илиилэрин сылаahынан оҥорбут открыткаларын бэтэрээннэргэ бэлэхтээбиттэрэ.

Бүгүһүҥҥүттэн Иванова Екатерина Васильевна сэбиэдиссэйдээх, сайын үтүөтүгэр күүс – күдэх мунньуммут кэлэктиип үлэтигэр өссө айымньылаахтык түһүммүтэ. Балаҕан ыйыгар баспытаатал күнүгэр анаан бүтүн биир декаданы анаабыттара.

“Сарыал” уһуйаан үлэһиттэрэ уонна бэтэрээннэрэ “Көрдөөх стартарга"

Бу уон күҥҥэ туох буолбатаҕай. "Уран тарбахтар" быыстапкалара, үс көлүөнэ кыттыылаах бэhиэлэй стартар, “Оонньуурда бэлэхтээ” акция. Бэтэрээн үлэһит Александра Васильевна биир солуур отону кырачаннарыгар бэлэх ууммута. Үтүө дьыала салҕааччылаах буолуо диэн бигэ эрэллээхпит. Декаданы “Сүрэхпитигэр өрүү - уһуйааммыт” бэтэрээннэргэ аналлаах литературнай-музыкалнай киэhэ түмүктээтэ. Кырдьаҕастар күннэригэр бэтэрээн үлэһиттэр кыттыылаах нэһилиэнньэҕэ “Күһүҥҥү серенада” диэн кэнсиэр уһуйаан үлэһиттэринэн көрдөрүлүннэ. Остуоруйа ыйыгар бэтэрээннэр оҕолорго остуоруйа кэпсээн, аралдьытыы ыытыахтара. Үөрүүлээх быһыыга-майыгга сылы сабыы буолуо.

Хайа да тэрилтэ тус-туhунан хайысхалаах үлэһиттэрдээх да буоллар, биир сыалынан үлэлиир буоллаҕына, ол сыалын ситиһээри омоҕолоhуулаах буолар. Омоҕолоhуулаах – ситиһиилээх. Ол курдук, биһиги педкэлэктиип сиэстэрэбит Макарова Ольга Ефимовналыын иҥнэлээх сап курдук биириҥэ сылдьыбыппыт. Ольга Ефимовна наhаа үлэһит. Кини уһуйаанҥа үлэлии киириэҕиттэн, хара аныттан оҕолор эттэрин-сииннэрин хатарыыга, ыарыыны сэрэтиигэ үлэлэспитэ. Күнү быhа, уһуйааныгар киириэҕиттэн кини солото суох барар. Араас дорожкалары оҥорторон, контрастнай соттордорунан оҕолору хаамтарара, контрастнай уунан оҕолор атахтарын сууннартарара. Маны толорорбутун, хостору салгылатарбытын, оонньууру сууйарбытын, күөмэйдэрин сайҕатарбытын, тиистэрин сууналларын, аhыах иннинэ илиилэрин сууннарарбытын иитээччилэртэн кытаанахтык ирдиирэ. Саамай сөҕөрүм, үлэлиирин тухары массажист үлэтин үлэлээн кэллэ. Хроническай бронхалаах оҕолору кур массажтаан тахсара. Атын үлэтин аҕаан да сиппэккин: төрөппүттүүн бэсиэдэ, сарсыардаанҥы фильтр, күнүн аайы оҕолорго битэмиин сиэтии, астарын битэмииннээhин, поварда үлэлэрин көрүү, дьарыктарга сылдьыы, күннээҕи менюну граамыгар тиийэ калорийын ааҕыы о.д.а. күннээҕи түбүктэр. Кини наhаа дьаныардаах. Аҥардас ол дьаныарынан, үөрэнэн, компьютерга көҥүл суруйар буолбута. Онто үлэтигэр олус туhалаабыта. Ольга Ефимовна кэлиҥҥи сылларга утумнаахтык “Төрүт ас” проегынан үлэлээбитэ.

Олохторун төрөөбүт нэһилиэктэрин кырачаннарын иитиигэ-үөрэтиигэ, доруобуйаларын харыстааhыҥҥа анаабыт сиэстэрэ Ольга Ефимовна, сэбиэдиссэй Тамара Васильевна, иитээччилэр Матрена Григорьевна, Мирослава Николаевна Мэҥэдьэк нэһилиэгин бочуоттаах олохтоохторо.

Талан ылбыт идэбитин олус сөбүлүүбүт. Оройуон 8 нүөмэрдээх, онтон ”Сарыал” диэн аатаммыт уһуйаанҥа үлэлээбиппитинэн киэн туттабыт.

Мирослава ИВАНОВА,
Мэҥэдьэк

Ийэ ыйа

Алексей Михайловичка махтанабыт

Биһиги элбэх оҕолоох ийэлэрбит 1967 сылга диэри хара төрүөхтэригэр дылы үлэлии сылдьыбыттара. Мин ийэм пиэримэҕэ, 1960 сылтан саҥа аhыллыбыт дьааhылаҕа завхоз-туу сылдьан тоҕуста төрөөбүтэ. Дьиэбитигэр да, дэриэбинэҕэ да төрөөтөрбүт, хата, биэксэллэр төрөтөлөрө. Кыра уолугар эрэ сынньанан ылбыта: төрүөн иннинэ, төрөөн баран. Кэргэним ийэтэ пиэримэҕэ, кыра кыыһын төрүүрүгэр оскуолаҕа ohох отто сылдьан төрөөбүтэ. Кыыс сиэнин Хатыыттан эбэтэ киирэн төрөппүтэ. Балыыһа төрүттэниэр диэри дьахталлары кылбардык, чэнчистик төрөтөр, уу кыһыл оҕону инникитин билгэлиир буолан, дьоҥҥо “баабыскаhыт” диэн аатынан биллэрэ.

Онтон билигин судаарыстыба ийэлэргэ көмөтө үгүс: декретнэй уоппуска, оҕотун көрөн олороругар хамнас, сорох маҕаhыыҥҥа чэпчэтии, кыаммат ыал оҕотугар пособие, уһуйаанҥа, оскуолаҕа чэпчэтии. Былырыын Ил Дархаммыт Ийэ сылынан “Дети столетия” диэн тус сыаллаах хапытаалы төрүттээн, саҥа төрөөбүт кырачаннарга 100000 солк. биэртэ. Быйыл эмиэ бэрилиннэ.

Биһиги улууспут баhылыга Алексей Михайлович Иннокентьев 2020 с. муниципальнай программаҕа киллэрэн, улуус элбэх оҕолоох ыалыгар, төрдүс оҕотуттан саҕалаан, 100000 суумалаах “Ньурба дьиэ кэргэнэ” диэн ийэ хапытаалын олохтообута. Быйыл Ийэ ыйа аhыллыытыгар сөп түбэhиннэрэн, улуус эдэркээн элбэх оҕолоох ийэлэрэ, сорохторо иккистээн, баhылык илиититтэн сертификаты тутан, үөрүүлэрэ үрдээтэ.

Баhылыкпытыгар маннык үөрүүнү – дьоhун ботуччу бэлэҕи эдэр ыал бүддьүөтүгэр бэлэхтээбитин иһин махталбыт мунура суох. Күндү Алексей Михайлович, ыараханнартан толлубакка, иннинҥ диэки кимиэллээхтик баран ис, түбүктээх үлэҥ ситиһиилээх эрэ буоллун, табыллыы эрэ арыаллыы сырыттын, чэгиэн буол!

Мирослава ИВАНОВА
Мэҥэдьэк

Сэтинньи 20 күнэ — норуоттар икки ардыларынааҕы Оҕо быраабын көмүскүүр күн

14 саастарын туолбут оҕолор үлэ миэстэтинэн хааччыллар бырааптаахтар

Антонина СЕМЕНОВА

Бу күн улуустааҕы Дьарыктаах буолуу киин (Столярова С.М.) «Юнион» киинэ тыйаатырыгар 14 саастарын туолбут уонна онтон үөһээ саастаах оҕолорго анаан «Трудовая адаптация» семинары тэрийэн ыытта.

Аптарынан СӨ үөрэҕириитин туйгуна, үрдүк категориялаах психолог Ирина Николаевна Пахомова буолар. Оҕолорго аналлаах тэрээһин быйыл 9-с сылын ыытыллар.

Семинарга улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Наталья Петрова кыттыыны ылла. Маны таһынан үөрэҕирии, доруобуйа харыстабылыттан, налоговай сулууспаттан, эппиэкэ уонна бырааабы көмүскүүр уорганнартан прокуратура, ИДьМ, УФСИН-тан, Антоновка, Ньурба 2-с, Убайаан оскуолалара, Ст. Васильев аатынан элбэх хайыс-халаах гимназия, техническэй лиссиэй үөрэнээччилэрэ кыттыыны ылылар.

Ирина Николаевна мустубут оҕолортон эппиэтинэс уонна бырааб туһунан төһө билэллэрин туһунан ыйытыытыттан тэрээһин саҕаланна.

Наталья Семёновна Петрова саалаҕа мустубут оҕолору норуоттар икки ардыларынааҕы Оҕо бырааабын көмүскүүр күнүнэн эҕэрдэлээтэ. Кэнники кэмҥэ дойду үрдүнэн быһыымайгы уларыйа турарынан, урукку курдук олоххо ээл-дээл сыһыаннаһыы кэмэ буолбатаҕын оҕолорго туһаайан бэлиэтээн эттэ. Оскуолаларга патриотическай тыыҥҥа иитии, билиҥҥи оҕолор бырааабы уонна сокуону үчүгэйдик билэр, эбээһинэстэрин өйдүүр гына иитии үлэтэ барыахтааҕын туһунан кылгастык билиһиннэрдэ.

Дьарыктаах буолуу киин сүрүннүүр исписэлиитэ Надежда Тихонова:

- Урукку өттүгэр сокуоннай саастарын туола илик оҕолору хаҕыс сыһыантан уонна буруйу оҥорууттан харыстааһыҥҥа аналлаах семинардар ыытыллар буоллахтарына, быйылгы тэрээһин уратытык, оҕону үлэҕэ сыһыарар сыалтан ананан ыытыллар. 14 саастарын туолбут пааспар ылбыт гражданнар үлэ миэстэтинэн хааччыллар бырааптаахтар.

Ортоку - тэрээһин автора Ирина Пахомова уонна Дьарыктаах буолуу Киин сүрүн специалиһа Надежда Тихонова

Быйыл өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүттэн 958230, улуустан эбии 250 тыһ. солк., Дьарыктаах буолуу киинэ оҕоҕо ыйга эбии 5915 солк. материальнай көмө көрөр. Ыйдааҕы хамнаһы дуогабардаспыт тэрилтэ оҕо хас чаас үлэлээбититтэн көрөн төлүүр. Барыта 162 оҕо үлэ миэстэтинэн хабылынна. Үлэ көрдөөччү оҕо элбэх эрээри, үлэ миэстэтинэн хааччыйар тэрилтэ аҕыйах.

Улуустааҕы үөрэҕирии управлениетын салайааччытын 1-кы солбуйааччыта Лена Мартыновна Котоконова быйыл 24 сайыҥҥы стационарнай уонна палаточнай лааҕырдар үлэлээбиттэрин, оҕону үлэҕэ сыһыарар сыалтан үлэ уонна сынньалаҥ лааҕырдара тэриллэллэрин туһунан эттэ.

Арассыыйаҕа оскуолаларга сотовай телефону сөптөөхтүк туһаныы туһунан Судаарыстыбаннай Дума мунньаҕар сокуон ылыллан эрэрин туһунан иһитиннэрдэ.

Салгыы семинар кыттыылаахтара оҕолор буруйу оҥоруу Холуобунай кодексатын төһө билэллэрин тургутан көрдүлэр. Оҕолор эппиэттэригэр туох итэҕэстэр баалларын ыйан-кэрдэн биэрдилэр.

Тэрээһин ааптара Ирина Николаевна Пахомова:

- Билиҥҥи оскуола оҕото бэйэтин быраабын билэр эрээри, эбээһинэһин, эппиэтинэһин ситэри билбэт, ол иһин маннык хабааннаах тэрээһиннэр буолаллара олох ирдэбилэ буолла. Оҕолор доруобуйаларыгар сыһыаннаан сылтан сыл аайы Сардана Геннадьевна Самиева оҕолору кытары тэҥҥэ үлэлэһэн, оҕо доруобуйатыгар сөптөөх үөрэтиини ыытан, элбэх оҕо туһанан кэллэ.

Тэрээһиҥҥэ кыттыбыттар оҕолорго кэлэн сүбэ-ама биэрбиттэригэр махталбын тиэрдэбин, - диэн түмүктээтэ.

Аныгы ыччат ортотугар туох күһаҕан дьаллыктар баалларын оҕолор оскуолаларынан арахсан сыанаҕа итэҕэтиилээхтик көрдөрдүлэр. Үөрэҕирии, доруобуйа, бырааабы харыстыыр уорганнартан кэлбит ыалдьыттар оҕолорго туһалаах иһитиннэриилэри оҥордулар, Оҕо күнүгэр аналлаах тэрээһин сэргэхтик барда.

Тус санаа

Таас балыыһа дьэндэйэрэ буоллар

Антоновкатааҕы медпуун аан бастаан кэлбит ыарыһаҕы көрөр эрэ үлэлээх 1955 сыллаахха биир биэксэллээх, биир санитаркалаах тэриллибит. 1969 сыллаахха 10 куойкалаах сытыаран эрэ эмтиир учаастактааҕы балыыһа буолбут. Ол аата, бу балыыһаҕа Ньурбачаан, Сүлэ, Дьиикимдэ нэһилиэнньэлэрэ эмтэнэллэр. 1988 сыллаахха киэҥ-куоҥ, сырдык физиокабинеттардаах, аптекалаах, элбэх медперсоналлаах, 35 куойкалаах балыыһа билиҥҥи арболитовай корпуһа "Ньурба" сопхуос тутан үлэҕэ киирбитэ. Олохтоохтор оччотооҕу сопхуос дириэктэрэ Захаров Алексей Софронович, нэһилиэк Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Гаврильев Семен Давыдович аатторын махтана ааттыыллар.

Антоновкатааҕы балыыһа

Кыаллар ыра санаа. Бу Саха сиригэр үлэҕэ киирээри турар балыыһа

2015 сыллаахха хапытаалынай өрөмүөн баран, аныгылыы көрүҥнэммит. Сайдыахтааҕар, кылгатыы-сарбыйыы политикатыгар оҕустаран, физиокабинеттар, аптека сабыллан, медперсонал аччаан, билигин икки отделениенан холбоон 22 үлэһиттээх, 12 куойкалаах, ол иһигэр 6 - улахан киһи гиэнэ. Балыыһаны терапевт Андреева Евдокия Алексеевна салайар. 4 бырааб, сиэстэрэлэр, санитаркалар, онтон да атын үлэһиттэр үөрэ-көтө кэлэн үлэлиир тэриллэлэрэ.

Ыарыһахтар сытан эмтэнэр балыыһаларыгар 4 симиэннэн сылдьан үлэлииллэр. Сиэстэрэлэр Саргылаана, Аня, Зина уонна старшай сиэстэрэ Евдокия бырааб тирэхтэрэ, уҥа илиилэрэ, бырааб анаабытынан систиэмэ биэрэллэр, укуол туруораллар, эмп тарҕаталлар, давление мээрэйдиилэр. Саамай анаалыс ылалларын биһирээтим. Уопсайынан, балыыһаҕа киирдиҥ да кыһыл оҕолуу бүөбэйдэнэр эбиккин. Санитаркалар Галя, Саргы, Зина, Света барыга бары ырааһы, чэбдик салгыны, аһылыгы түҥэтиини хааччыйаллар таһынан, ыарыһахтары хирургиянан, поликлиникаанан араас аппараттарга илдьэн түһэртэрэр эбээһинэстээхтэр. Ыарыһахтары таһарга балыыһа суоппара Алексей, кыһалҕа турдаҕына, бэйэтин да массыынатынан таһар. Балыыһа оробуочайа Бүөккэ кыаммат ыарыһахтары өрө-таҥнары киллэрэн-таһааран, санитаркаҕа көмө буолар. Куукуна үлэһитэ Люция кииннэммит куукунаттан кэлэр аһы ыарыһахтарга палаталарыгар таһар. Үлэһиттэр бары наһаа эйэҕэстэр, “хайдах утуйдуҥ?”, ”хайдаххыный?”, “тоттуҥ дуо?” дии сылдьаллар. Вера диэн маннааҕы медколледжка үөрэнэр кыыс үөрэнэ-үөрэнэ практика барар. Арай аһылык чааһыгар аҕыйах этиилээхпин. Ол, биллэн турар, улуус медсалалтатыгар туһааннаах. Биирэ - мөкү, биирэ - көмүскэл. Ханнык да сир балыыһатыгар сыппыт киһи, ис тутулун өйдөөбөккө эрэ бары биир киһи курдук "балыыһа аһылыга наһаа куһаҕан" диэччилэр. Мин билигин повардары көмүскэһэбин. Күҥҥэ иккитэ араас сылаас хааһы, күнүн аайы сып-сылаас миин, араас торуой, салат, компот эгэлгэтэ, кисиэл, сосиска, халбаһы, кэтилиэт күннээҕи менюттан түспэт. Повардар бэйэлэрэ билэллэринэн астаабаттар. Диетолог суруйбутунан, завхоз тугу киллэрбитинэн бэрт тотоойутук буһараллар. Онон буһарыы, астааһын чааһыгар претензия суох. Куһаҕана, 3 ч. 30 мүн. аһылыгы биэрии бүтэр. Ас күҥҥэ үстэ улуус кииннэммит куукунатыттан кэлэр. Мин санаабар, 6 чааһынан бүтэриэххэ баара. Оҕото-уруута суох ыарыһах кэһэйэр, эмтэммитэ сотуллар. Аны сахарнай диабеттаах киһи хайдах буолар? Аһаабатаҕына, бу киһи уҥар дии. Сүөргүлээмэҥ, билэрбин эттим. Бу ыарыһах уопсай ыарыылаах дьонтон элбэхтик бытарытан аһыахтаах. Аһылык биэрии эрэсиимин улууска көрүөххэ диибин. баҕар, мин билбэтим дуу. Медик - аан дойдуга саамай гуманнай идэ. Идэ буолбакка, айылҕаттан анаыы. Идэтин сөбүлээбэт эбэтэр үлэтигэр ээлдээл сыһыаннаах киһи эрдэттэн туораан биэриэн наада. Хомойуох иһин, 1-2 оннук киһи баарын билэбин. Ханнык да тутулга сиэстэрэ “сестра милосердия” диэн ааттанааччы. Бу күнүн аайы үлэлэригэр үөрэ-көтө кэлэр үлэһиттэргэ саҥа таас балыыһаны баҕардым. Раковиналаах, унитазтаах, душтаах палаталардаах, автомат таҥас сууйар массыыналаах, иһит сууйар, дьиэ муостатын сууйар массыыналардаах, робот-пылесостаах, массаж, физкультура ыытар, илиини, тарбаҕы эрчийэр, физиотерапевтическэй, диагностическай хостордоох, кафель муосталаах онтон да атын үлэни чэпчэтэр тэриллэрдээх дьиэни баҕарабын. Эбэһээт аптека баар буолуохтаах! Оччоҕо ыарыһах миэстэтигэр бырааб анаабыт эмин ылан барыа этэ.

Мирослава ИВАНОВА,
Мэҥэдьэк

Декада

«Үрүҥ торуоска» декадата түмүктэннэ

Антонина СЕМЕНОВА.

1970 сылтан Аан дойдутаабы көрбөттөр федерацияларын быһаарыытынан алтынньы 15 күнүгэр Аан дойдутаабы Көрбөттөр күннэрэ биллэриилибитэ. Быйыл 53-с төгүлүн бэлиэтэнэр.

«Үрүҥ торуоска» декада сылын аайы ыытыллар тэрээһин харахтарынан көрбөт эбэтэр мөлтөхтүк көрөр доруобуйаларынан хааччахтаах дьоҥҥо уопсастыба болҕомтону уурарыгар, көрсөр кыһалҕаларын өйүүрүгэр, инникигэ эрэли үөскэтиигэ туһуланан ыытыллар.

Ньурбаҕа быйыл «Үрүҥ торуоска» декада саҥалыы, уратытык тэриллэн барда. Оройуон дьаһалтатын «Ньурба LIFE» ютуб-каналга улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Наталья Петрова кыттыылаах быһа эфиргэ социальнай харалта управлениетын салайааччыта Ирина Находкина, киин балыыһа кыл. бырааһа Наталья Павлова, 15 №-дээх Бюро Ньурбатааҕы филиалын бырааһа Валентина Афанасьева уонна улуустааҕы үөрэх управлениетын эбии үөрэхтээһин отделын салайааччыта Сардана Васильева кыттыыны ыланнар, соцконтракт, доруобуйаларынан хааччахтаах дьон доруобуйаларын туруктарын көрдөрүнэллэригэр сыһыаннаах араас боппуруостарга эппиэттээтилэр.

Улуустааҕы дьиэ кэргэн бэлиитикэтин социальнай отделын сүрүннүүр испсэлиитэ Анжелика Никифорова салалтатынан бөлөх тэриллэн, сырыы олохтонон, суол хаайтарыктаах Күндээдэ нэһилиэгиттэн ураты, кусталарынан араарыллан Октябрьскай, Чаппанда, Түмүк, Маалыкай нэһилиэктэринэн сырыыны социальнай харалта испсэлиитэ Лариса Андреева, көрбөттөр уопсастыбаларын бэрэссэдээтэлэ Светлана Яковлева, 15 №-дээх Бюро Ньурбатааҕы филиалыттан Наталья Семенова, Ньурбатааҕы киин балыыһа кыл. бырааһын солбуйааччыта Николай Анисимов, улуустааҕы дьарыктаах буолуу киниттэн Надежда Тихонова уонна «Мои документы» офис испсэлиистэрэ консультация ыыттылар, кыаммат, сытар ыарыһахтарга дьиэлэригэр сыалдьан дьиэтээҕи усулуобуйаларын көрдүлэр-иһиттилэр, миэстэтигэр аһымал аахсыйа тэрийдилэр. Маастар-кылаастар, остуол оонньуутугар хабылыкка, хаамыскаҕа күрэхтэһиилэри тэрийэн ыытан тэрээһиннэр сэргэхтик астылар.

Маалыкайтан Эмма Васильева

Тэрээһин түгэниттэн

Сэтинньи 15 күнүгэр Н.И.Харитонов-Николай Чуор аатынан «Кыталык» культуура дыбарыаһыгар декаданы түмүктүүр тэрээһин саҕаланыытыгар Иван Горнай тылларыгар, Татьяна Неустроева матыыбыгар «Сүрэхпинэн көрөбүн» диэн ырыаны «Кыталык» культуура дыбарыаһын үлэһиттэрэ Айана Антонова уонна Валерий Платонов толорууларын кэлбит дьон ис дуураларынан уйадыйа сэргээн иһиттилэр.

Улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Наталья Семеновна Петрова тыл эттэ, тэрээһинэр көхтөөх чилиэннэригэр бочуотунай грамоталары, махтал суруктары туттартаата. Көрбөттөр уопсастыбаларын бэрэссэдээтэлэ Светлана Семеновна Яковлева тэрээһиннэр үрдүк таһымнаахтык барбыттарыгар улуус дьаһалтатыгар, нэһилиэктэртэн чуолаан Октябрьскай нэһилиэк баһылыгар Корякин Семен Александровичка, дьаһалтатыгар махтанарын биллэрдэ. Көрбөттөр уопсастыбалара тэрийбит хаартыска күрэҕин түмүгүн таһааран, кыттыбыттарга махтал суруктары туттартаата. Харахтарынан мөлтөхтүк көрөр дьоҥҥо аналлаах ГИБДД ыытар суол бырааабылатын тутуһуу тэрээһинигэр кыттан листовка тарҕаппыттарын, салайааччы Прокопьев Николай Владимировичка махталын биллэрдэ. Улуустааҕы дьиэ кэргэн бэлиитикэтин социальнай отделын сүрүннүүр испсэлиитэ Анжелика Никифорова нэһилиэктэринэн сырыыны кэпсээтэ. «Үрүҥ торуоска» тэрээһиҥҥэ уопсайа 200 киһи кыттыбытын бэлиэтээн эттэ.

Бу күн остуол оонньуутугар хабылыкка, хаамыскаҕа маастар-кылааһы Марина Ли тэрийэн ыытта, киин балыыһаттан офтальмолог быраас Айталина Степанова пациеннары көрдөиһиттэ. Тэрээһиҥҥэ ыҥырыллыбыт испсэлиистэр кэлбит дьон ыйытыктарыгар хоруйдаатылар. Ордук нэһилиэктэртэн киириигэ бырайыас сыанатын үрдүгүн, реабилитацияны барыыга уо.д.а. боппуруостары биэрдилэр.

Тарбахтарыгар талааннаахтар, коллекционердар быыстапкалара тэрилиннэ. Ыраах сытар нэһилиэктэн, Маалыкайтан Эмма Иннокентьевна Васильева бэйэтин оҥоһуктарынан, коллекцияларын экспоноттарынан кытынна. Оҕуруонан тиспит дьэрэкээн брошкалара, суумкалара хараҕы манныытар. Кэлбит дьон сэргээн көрөн, оҥоһуктар тастарыгар хаартыскаҕа түстүлэр. Эмма Иннокентьевна уран дьарыгын таһынан өрөспүүбүлүкэ, улуус таһымнаах голболга, хабылыкка, хаамыскаҕа, дуобакка күрэхтэргэ ситиһиилээхтик улууһун, нэһилиэгин чиэһин көмүскээн, спортивнай наҕараадалардаах. Эргиччи талааннаах, олоххо тардыһыылаах Эмма Иннокентьевна:

- Мин иллэҥ кэммэр маастар-кылаастарга сылдьан тутан-хабан көрөн үөрэнэн, ордук оҕуруонан тиһиигэ, бу иннинэ баайыынан дьарыгыра сылдьыбытым. Сылын аайы дьыл гороскуобун оҕуруонан тиһэбин. Ааспыт сыллаахха кыыспар сахалыы дьабака бэргэһэ тикпитим. Маны таһынан былыргы суумкалары, араас дьүһүннээх былааттары мунньабын. Коллекционердар куйаар ситим нөҥүө ыытар күрэхтэригэр коллекцияларбынан кыттыбытым.

2011 сылтан араас күрэхтэргэ: дуобат, хабылык, хаамыска, мас тардыһыытыгар, голболга көрбөттөр уопсастыбаларын өрөспүүбүлүкэтээҕи күрэҕэр кыттаммын 1-2 миэстэлэри ылан грамоталардаахпын, мэтээллэрдээхпин.

Бука бары доруобай буоларга дьулуһуоҕуҥ, спордунан дьарыктаныаҕыҥ, дьиэҕэ олороччулар дьарыктаах буолуохтайыҥ, - диэн ыҥырыынан Эмма Иннокентьевна түмүктээтэ.

Сылын аайы ыытыллар «Үрүҥ торуоска» декада түмүктэннэ. Доруобуйаларынан хааччахтаах дьону болҕомтоҕо ыланнар, саҥа сүүрээннэри киллэрэн тэрээһиннэр ыытылыннылар. Доруобуйаларынан хааччахтаах дьон сэргэхсийдилэр. Туһааннаах көмөлөр салҕанан бара туруохтара диэн эрэбил үөскүүр.

Ийэ ыйа

Альбом-эстафета — Хаҥалас нэһилиэгэр

Ньурба улууһун биллиилээх дьахталларын ааттарын үйэтитэр сыаллаах «Бу сиргэ төрөппүт, бу күнү көрдөрбүт биһиэхэ ийэбит, күн тэҥэ киһибит...» диэн альбом оҥоһуллан нэһилиэктэри кэрийэр. Сонун бырайыак нэһилиэктэн нэһилиэккэ бэриллэн иһэр уратылаах. Альбомҥа киирбит бастыҥтан бастыҥ дьахталлар олохторун, үлэлэрин-хамнастарын, оҥорон хаалларбыт үтүөлэрин сырдатыыны таһынан, альбому туппут нэһилиэк ийэ буолуу, оҕону итии боппуростарын тула төгүрүк остуолу тэрийэр.

Хаҥалас нэһилиэгэ «Бу сиргэ төрөппүт, бу күнү көрдөрбүт биһиэхэ ийэбит, күн тэҥэ киһибит...» диэн альбому Акана нэһилиэгиттэн алтынньы 30 күнүгэр баран туттубут. Олус истиҥ уонна кэскиллээх көрсүһүүгэ сылдьан астынан кэллибит. Тэрийээччилэр «Оҕо сахалыы саҥарар дьоҕурун сайыннарыы» диэн тиэмэни талан, билигин тирээн турар кыһалҕаны хайдах быһаарыахха сөбүн туһунан ырытыстыбыт. Тэрээһиҥҥэ элбэх оҕолоох ийэлэр, үөрэх тэрилтэлэрин үлэһиттэрэ, дьахтар түмсүүтэ кытынныбыт. Төгүрүк остуолга үгүс санаа этилиннэ, наадалаах сүбэлэри үллэһиннибит. Түмүккэ бу сытыы кыһалҕа дьиэ кэргэҥҥэ ийэ-аҕа, эбээ-эһээ эрэ ылыстахтарына кыаллар дьыала диэн санааҕа кэллибит.

Онтон сэтинньи 1 күнүгэр альбом-эстафетаны Хаҥалас нэһилиэгиттэн Үөдэй нэһилиэгин делегацията кэлэн ылла. Биһиги нэһилиэк ытыктыыр, киэн туттар салайааччыбытын Варвара Андреевна Петрованы уонна 4 уол оҕотун Аҕа дойду Улуу сэриитигэр атаартаабыт Ытык ийэ Кылатчанова Мария Филипповна тустарынан сырдаттыбыт уонна кинилэр үрдүк ааттарын альбомҥа үйэтиттибит. Бу альбом сыала Ньурба улууһун нэһилиэктэрин уулуссаларыгар, тэрилтэлэригэр ааттара иҥэриллибит, төрөөбүт дойдуларын аатын ааттаппыт, улуус дьоно киэн туттар дьахталларын, ийэлэрин ыччакка сырдатыы, үйэтитии буолар. Альбому Хаҥалас нэһилиэгин баһылыга Винокуров С.А. Үөдэй нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччытыгар Федоров Д.В. туттарда.

Төгүрүк остуолбутугар «Оҕону үлэннэн иитии үтүө холобура” диэн боппуруоһу тула кэпсэтии буолла, Хаҥалас орто оскуолатын дириэктэри иитэр үлэҕэ солбуйааччы Васильева А.В. иилээн-саҕалаан ыытта. Элбэх оҕолоох ийэлэр Адамова А.С., Жданова Н.В., Васильева А.Н., Васильева В.В., Васильева Л.В., Федорова А.И. оҕону үлэннэн иитиигэ бэйэлэрин холобурдарын кэпсээтилэр, санаа атастастылар, оҕо бириэмэтин сатаан аттаран үөрэх таһынан эбии дьарыкка сылдьан хайдах ситиһиилээх буолуон сөбүн, оҕону кыра сааһыттан бизнеска сыһыаран харчыны сатаан туттарын туһунан, оҕо бэйэтиттэн аҕа сааастаах дьоҥҥо хайдах сыһыаннаһыахтааҕын уонна оҕону кыра сааһыттан үлэҕэ сыһыаран иитии үтүө өрүттэрин туһунан санааларын эттилэр.

Икки нэһилиэк холбоһуктаах тэрээһинин бэйэлэрин ылбаҕай ырыаларынан Маргарита Семенова, Венера Винокурова, Анжелика Васильева, Леон Федоров киэргэттилэр.

Салгыы Үөдэй нэһилиэгин делегацията К.Д.Уткин аатынан Ньурбатааҕы Доҕордоһуу музейын Хаҥаластаабы филиалыгар сыыппыттар. Кыраайы үөрэтэр түмэлгэ В.А.Петроваҕа анаммыт сааланы көрдүлэр.

Онтон «Бэйэ Туойа» туойунан оҥоһук студиятыгар сылдьан олус сэргээтилэр. Ыалдьыттарбытын Хаҥаластаабы «Алгыс» дьахталлар түмсүүлэрин салайааччыта Антонова Елизавета Петровна алгыс тылынан атаартаата.

Александра ВАСИЛЬЕВА,
Хаҥалас.

Лингвист, этнограф, фольклорист, ССРС наукаларын Академиятын бочуоттаах чилиэнэ, нуучча географияны чинчийэр уопсастыбатын этнография салаатын сэкирэтээрэ, сахалар уонна эбэҥкилэр этнографияларын туһунан үлэлэр ааптардара, бастакы фундаментальнай саха тылын тылдьытын оҥорбут улуу киһи Э.К.Пекарскай төрөөбүтэ 165 сылыгар аналлаах өрөспүүбүлүкэтээҕи өйтөн суруйуу күрэҕэр 2-с үрдэли ылбыт Д.И.Павлов аатынан Өҥөлдьө орто оскуолатын 7 кылааһын үөрэнээччитэ Андреева

Өҥөлдьө оскуолатын 95 сылыгар

Пекарскайдыын кэпсэттим

Анна үлэтин ааҕаргытыгар ыҥырабыт.

Бочуоттаах академик Э.К.Пекарскай өлбөт-сүппэт сүдү үлэтэ

Күһүҥҥү биир киэһэ хоспор уруок ааҕа олордум. Лаампам уота тоҕо эрэ бүгүн өссө сырдаабыкка дылы. Хайдах эрэ утуйан ылыах санаа киирэн, төбөбүн остуолум үөһэ сытар кинигэҕэ уурдум уонна нухарыйан бардым.

Арай сырдык баттахтаах, хойуу хаастаах, көнө муруннаах, уһун, хойуу бытыктаах, хаалтыстаах, маҥан булууһалаах, мааны сонноох киһи киирэн кэллэ. Чугаһаабытыгар өйдөөн көрбүтүм Эдуард Карлович Пекарскай илэ бэйэтинэн эбит. Олус долгуйан кэпсэтиибин саҕалаатым.

- Эдуард Карлович, эн ханна төрөөбүккүнүй, хантан төрүттээххиний?

- Мин 1858 с. алтынньы 26 күнүгэр Минскэй губернияҕа төрөөбүтүм. Омукпунан поляк-пын. 1878 с. Харьковтааҕы ветеринарнай институттан үүрүллэн, Вологодскай губернияҕа ыытыллыбытым.

Поляк эрээри хайдах манна кэлэн хаалбытын дьиктиргээтим.

- Саха сиригэр кэлэн олорбут кэмнэргиттэн кэпсиэҥ дуо?

- Мин манна 1881 с. 23 сааспар сылкаҕа кэлэн уопсайа 25 сыл кэриҥэ олорбутум. Миигин Боотуруускай улууһугар Игидэй нэһилиэгэр олохтообуттара. Сахалар тылларын, мифологияларын, этнографияларын үөрэтэн тыл баайын хомуйан үлэлээбитим. Хас биирдии истибит тылбын бэлиэтэнэн иһэрим: суолтатын, быһаарыытын холобурдаан суруйарым. Икки тэтэрээттээх буоларым: биириґэр сахалыы тыллары суруйарым, биириґэр нууччалыы тыллары.

- Биһиги эн «Саха тылын тылдьыта» – олоххун бүтүннүүтүн анаабыт дьоһуннаах үлэҕин олус сыаналыыбыт.

- Махтал буоллун! Үлэм сүрүн сыала- сахалыы тыллары быһаарыы, манна диалектнай тыллар, дьоннор ааттара, хос ааттара, сир-дойду аата, фольклорнай, мифологическай персонажтар ааттара төһө көстүбүттэринэн толору киллэрбитим. 40-ча сыл үлэлээммин 25000 тылы хомуйбутум. Д.Попов диэн протоиерей миигин саха тылыгар үөрэппитэ, киниэхэ махталым улахан. Эппитим курдук, 1881 сылтан тылдьыкка үлэлээн саҕалаабытым, мунньубут тылларбын алпаабыт бэрээдэгинэн сааһылыырым, 1899 с. тылдьытым маҥнайгы кинигэтэ бэчээттэммитэ, онтон 1907 с. Петербурга саҥалыы тахсыбыта. Хомуйбут матырыйаалларбар Боотуруускай, Байаҕантай, Мэҥэ, Дүпсүн улуустарын, Үөһээ Дьааны, Бүлүү, Өлүөхүмэ уокуруктарын тыллара бааллар.

- Эдуард Карлович, оҕолорго, ыччаттарга баҕа санааҕын этиэҥ дуо?

- Мин оҕолорго төрөөбүт тылларын дириҥник үөрэттиннэр, умнубатыннар, таптыы уонна харыстыы сырыттыннар диэм этэ. Кэлэр кэскилгэ анаммыт өлбөт-сүппэт сүдү үлэм өрүү туһалыы сырыттын!

Бу курдук дьикти, умнуллубат түгэн олохпор буолан ааспыттаах.

Оҕолоор, саха буоларбытынан, сахалыы саҥарарбытынан өрүүтүн киэн туттуоҕуҥ!

Ахтан-санаан аастахха...

Айар куттааҕа, салайар талааннааҕа

Мэҥэдьэк нэһилиэгэ былыр-былыргыттан, айар куттаах дьон улуутуйан үөскээн-төрөөн ааспыт дьонноох нэһилиэгинэн биллэр. Төһө да оройуон киниттэн ыраах сыттар, манна үлэ күүстүү оргуйар, айар-тутар дьон айылҕаттан бэриллибити сайыннаран, үлэҕэ-үөрэххэ дьулуурдарынан, кэрэни, үчүгэйи кэрэхсиллэринэн, дьоҥҥо-сэргэҕэ истиҥ сыһыаннарынан, төрөөбүт Ийэ дойдуларыгар итии тапталларынан үтүө холобур буола ахтыллаллар. Биир оннук киһинэн киэн туттан кэпсиир киһим Потапов Дмитрий Корнилович.

Дмитрий Корнилович нүөл сирдээх, өлгөм үүнүүлээх, ыраас уулаах, мааны дьонноох, үлэни өрө туппут Анна Егоровна уонна Японияны утары сэрии кыттыылааҕа Корнил Васильевич Потаповтар дьиэ кэргэнигэр иккис оҕонон күн сирин көрбүтэ. Аҕата кыайыылаах-хотуулаах, үлэни өрө туппут киһи 44 сааһыгар күн сириттэн күрэнэн, ийэтэ алта оҕону соҕотоҕун иитэригэр саамай туһа киһитэ Димата уонна улахан кыыһа Люба буолбуттара. Ийэтэ Аана уус тыллаах сээркээн сэһэнньитинэн, остуоруйаһытынан оҕо кутун тутара. Саҥаһым кэпсээнин истээри куруук сылдьарым. Хойутаан дьиэбэр кэлэн ийэбиттэн сэмэлэнэрим үгүһэ.

Дмитрий Корниловичтыын алтыһыым 1986 сылга оскуолаҕа үлэлии кэлбит күммүттэн ыла бииргэ үлэлээн барбыппыт. Ол саҕана кини кулуупка үлэлиирэ. ВИА ансамблы салайара. Оскуола оҕолорун гитараҕа, барабаҥҥа үөрэтэрэ. Нэһилиэк эдэр ыччатын түмэ тардан тыыннаах доҕуһуоллаах ырыа бөҕөнү ыллатара. Ырыаһыта да суох киһини ырыаһыт оҥорор талааннааҕа. Балта Александра Васильевна Ивановалыын ырыа айан уһун киэһэни ыыталлара. ”Хотугу сулус” күрэхтэргэ биириґэн биир талааннаах оҕолору таһаартаабыта. Олортон биир чаҕылхай сулуһа Виктор Иванов – Сиэйэ Уола, Катюша Васильева, Ася Андреева о.д.а. аттыахха сөп. Уһуйааччыларын курдук билигин да ырыа кутун тута сылдьаллар. Ырыа куттаах дьоҥҥо Дмитрий Корнилович аана куруук аһаҕас буолара.

Көрүстэ да өтө көрүүлээх бэйэтин санаатын кэпсиирэ уонна “онтон итини туох диигиний?” диэн ыйытан баран, бэрт истиҥник күлэн ылара. Кини дьону кытта уопсай тылы булар, биир өйгө-санааҕа түмэр талааннаах буолан, дьон убаастабылын ылыан ылбыт Мэҥэдьэк нэһилиэгин биир сүдү киһитэ буолар. Туох эмэ улахан тэриллии, бырааһыннык буолаары гынна да, бэйэтин санаатын этэ охсоро уонна ыйыппыт киһитин санаатын истээт, тута «маннык гыныахха сөп эбит» диэн туох да сүрдээх улахан

Дмитрий Потапов

үлэни таһаарар үгэстээҕэ. Үөрэ түһээт, “Чэ, бары умса-төннө үлэ үөһүгэр буолабыт!” диэн күлэн ылара. Үлэ түмүктэммитин кэннэ үөрүү-көтүү бөҕө буолара. Аныгыскыга өссө маннык ыытыахха сөп эбит, диэн салгыы биириґэ үлэлииргэ эрэллээҕин биллэрэ охсоро.

Атын сиргэ көһөн да баран төрөөбүт дойдутун кытта сибээһин быспатаҕа. 2011 сыллаахха балаҕан ыйын 18 күнүгэр Ньурба киин библиотекатыгар Варвара Потапова төрөөбүтэ 65 сааһыгар аналлаах оскуола оҕолоругар “Үчүгэйиэн бу сиргэ” диэн оройуоннааҕы уусуран айымньы күрэҕэр көрсө түспүппүт. Дмитрий Корнилович илдьэ киирбит оҕолорбун Анатолий Гаврильевич Старостины-Сиэн Кынаты кытта көрүһүннэрэн, наһаа үчүгэй сүбэлэри үөрэнээччилэргэ бэрдэрбитэ. Өссө Хатыы оскуолатын үөрэнээччилэрэ “Ньурба уоттара” тэрээһинигэр бэйэлэрэ айбыт хоһооннорун ааҕалларыгар кэлэн музыканан киэргэтэн хайҕанан тахсыбыттаахпыт. Хоһоон суруйда даҕаны сыаналата охсоро. Үчүгэй диэн эппиэт биэрдэххэ, “манта табыллыбатах дии санаабаккын дуо?” – диэн төттөрү ыйытан соһутааччы.

Ханна да сылдьыбытын иһин айар талаанын, үлэҕэ элбэх идеятын, былаанын, саҥаны киллэрэр соругун, омук быһыытынан бэйэтин уратытын, тылын-өһүн, култууратын тарҕатааччынан, олоххо киллэрээччинэн буолар сүдү киһибит этэ.

Иннибитигэр уктар киһибит олохтон соһуччу барбатаҕа буоллар, өссө төһөлөөҕү оҥоруо этэй?! Былаана да элбэх этэ. Дьэ, кыһыылаах.

Ол гынан баран , туйаҕын хатарар оҕолоро, сиэннэрэ баллар. Кинилэр аҕалара, эһэлэрэ үлэлээбит үлэтин сыаналаан, айыахтара-тутуохтара диэн эрэл кыыма баар диэн эрэнэ саныыбын.

ВАСИЛЬЕВА И.И.,
Хатыы орто оскуолатын саха тылын учуутала

ЯСИА

Зажжение первой новогодней ёлки в Якутске будут транслировать на ВДНХ

Главное событие фестиваля «Зима начинается с Якутии» традиционно состоится 1 декабря

Мероприятия фестиваля «Зима начинается с Якутии» будут проходить с 27 ноября по 3 декабря. Всего в его программу вошли порядка 80 различных мероприятий.

Центральное событие фестиваля — зажжение первой новогодней елки страны — состоится 1 декабря в 16:00 на площади Дружбы в Якутске. А также впервые в истории проведения фестиваля эту торжественную церемонию можно будет посмотреть на главной аллее ВДНХ, у ёлки международной выставки-форума «Россия» в Москве.

Встреча Хранителя холода Чысхаана и Деда Мороза из Великого Устюга станет кульминацией фестиваля и будет символизировать наступление зимы во всех уголках страны.

Кинигэ долбуура

Олохпутун сытыырхатыаҕын!

Оо, Ородьумаан кэллэ!!!

Бассаап эҥин диэн кыылы аһары сэҥээрбэппин эрээри, дьэ, эмээхсиним таҥара оҥостубут Ородьумаанын, аараттан күнүүлүөхпүн эдэрэ да бэрт эбит, “Суох,эн кэпсиэ!” диэн кинигэтэ “Айарга” тахсыбыт.

Эмээхситтэр... иэдэйдилэр

Бэйи эрэ, арааһа өйдөөбөтүҥ. Саас-сааһынан кэпсиим. Эмээхсиним үс сыл буолла, мин дьиэм иһигэр кимэ да биллибэт (бэйэбинэн охсон этэбин), ханна да баара сэрэйиллибэт эрээри салгыҥҥа (бассаапка) суруйааччы аатын ылбыта ырааппыт Ородьумаан диэн эр бэрдин киллэрдэ. Онтон ыла чэй кутта да “Ородьумаан инньэ диэбитэ”, “Ородьумаан маннык аһы сөбүлүүр”, “Ородьумаан идэһэтин сиэтэ”, Ородьумаан саҥа сыл бэлиэтин оҥордо”, “Ородьумаан... тапталы суруйда”, “Оо, дьэ, Ородьумаан мэлийдэ”, “Оо, дьэ, Ородьумаан албыннаата: салгыы суруйбутун ыыппата” диэн, куруук саҥа аллайталыыр. Көр, биирдэ да “Анньыыһыным бу аһы сөбүлүө” диэбэт! Ол тухары Ородьумааннаах олоробут.

Төлөпүөнүнэн сээкэйи сэлэһэн эмээхситтэргэ эрийдэҕинэ... барыта Ородьумаан туһунан. Туохтаах киһиний, бу? Алаатыгар Алампа буоллаҕай? Доҕоттоор, онтубут баара, олуйсан-дьирээлэһэн билбитим, бу киһибит кэпсээнньит эбит! Тура-тура күн эгэлгэтин суруйталаан кэбиһэн, бассаапка күннэрин барыыр эмээхситтэри, сэһэни-тэппэни сэҥээрээччи эдэрдэри эмиэ түмэн, таптал умуллар-умуллубат уотунан күөдьүтэн ис уйгуларын уһугуннартаабыта, ытаппыта-соҥоппута ырааппыт!

Айабы-ын!

Дьэ, сыстыганнаах ыарыы курдук Ородьумаан тыла-өһө биһиги дьиэҕэ киирбитэ ырааттa. Биирдэ эмээхсиним, хоско сытан хаһыаппын “кулу эрэ” диэбиппэр, хата хап-сабар:

- Тугу сытан эрэ үөгүлээтиҥ! — диэтэҕэ үһү!

Ол аата? Мин үөгүлээбэтим, эйигин ыраахтан ыҥыраммын көннөрү көрдөстүм буолбат дуо диэн бэркэ соһуйан мөккүстүм. Онтубут баара эрэ, “Ородьумаан улаханнык саҥардахха инньэ диэччи” үһү!

Аны биирдэ чахчы адаарыһа сыстыбыт. Туохха эрэ мэлийэн киирбиппэр эмээхсиним дьиэлээх:

- Хайа, Анньыыһын, кэм да ыт атаҕын туттуҥ дуо? — диэн соһутта ээ.

Ити аата туох диэҥҥин миигин үгэргээтиҥ диэн өһүргэммиппэр хап-сабар хардарда:

- Киһи өһүргэнэрэ суох! Ородьумаан уу сахалыы итинник диэччи. Аах ээ!—диэн куотуннаҕа үһү!

Онон биһиги ыал Ородьумаан диэн дьукаахтаммыппыт ырааттa. Атын да ыалга итинник баарыгар саарбахтаабаппын.

Туох айылаах?

Дьэ, туох бэйэлээҕи суруйар киһиний диэммин дьиибэргээн быйыл күһүнү быһа Айар маҕаһыыныгар сыбыытаатым. Мин чугастыы киин маҕаһыыннарын наар маныыбын, кэлбит кинигэ тута онно баар буолар. Оо, күүттэххэ уһун кэм эбит.

- Сотору Ородьумаан кинигэтэ тахсар буолбут! Оҕонньор, кинигэмсэх киһи иккитэ-хаста ылаар эрэ! Мотуруонабар, дьүөгэбэр бэлэхтиэм этэ уонна хайа, Ыстапаан Сүөкүлэтэ сакаастыы олорор, Табаҕаттан, онно кэһиилиэхпит,--диэн мааны хотунум сураспыта-үлэспитэ ырааттa, ийэтэх балаҕан ыйыттан ыла эбитэ дуу?

Дьэ, онтум бу кэлбит! Үөрүүбүттэн өттүкпүн сабырҕаттым ээ! Эмээхсин испииһэгин ааҕан туран син хаһы да ылаат, дьиэбэр ыстанным. Чэйбин иһээт, ааҕан бардым...

Чахчы хайҕаатым!

Кинигэ хаҕар “Бассаап бестселлэрэ” диэн бэлиэтээбиттэр. Ама дуу... Дьэ, ону баҕас билэбин... Эмээхсиним эрчийиитин мэлдьэһэр суох.

Киирии тылыгар Айардар анаан суруйбуттарын аһары сөбүлээтим. Биллэн турар, кинигэни таҥарга ити идэлээх дьон сыыһа-халты этиини, тылы сыыһа туттууну туура сотон ылгыы-ыраастыы сатааччылар. Ол быһыытынан буолуо, бу сырыыга сэрэппиттэр: Ородьумаан тыла-өһө бэйэтин киэнэ, ол иһин ситигирдик бассаапка кэпсиир моһуонун алдьаппакка, төрдүттэн литература тылыгар көһөрбөккө, соруйан уларыта сатаабатыбыт диэн. Дьэ эрэ, оччотугар мин эмиэ баҕалаах бассааптарыгар олорор курдук сананыым ээ...

Күн киэһэриитэ кинигэбин ааҕан бүтэрдим. Астынным. Чахчы кэпсээннээх киһини бу эмээхситтэр хайгыыр, тылларыгар түһэрэн ыаһах гыналлар эбит диэн түмүккэ кэллим. Ол иһин бу кинигэ былыр үйэттэн өбүгэ саҕаттан олохтонон хаалбытынан, сэһэргэһээри гыннахха саҥа аллайан: “Суох, эн кэпсиэ!” –диэн уу сахалыы аатаммыта олус диэн оруннаах эбитин хайҕаатым.

Ородьумаан булчут, отчутмасчыт бэрдэ кэриҥнээх. Ол быһыытынан кэпсэлин тухары сири-уоту ойуулуура, тыаҕа-ойуурга, ууга-уокка түһэртиирэ, барахсаным бэйэтин киэнэ. Итиэннэ дьэ мин, кырдьаҕас киһи уорбалаатым: Ородьумаан барахсан уол оҕото быһыылаах, таптал талбатын араарар-билэр, килбигин-сиэрэ суоҕун ырытан өйдүүр, кыыс-дьахтар дьыалатыгар бэрт дириҥ билиилээҕин тылыттан-өһүттэн өтө сэрэйдим. Киһи эрэ итинник буолбат. Сүбэтэ-ньымата да тыа сирин төрүт дьарыктааҕын сиэринэн дириҥ, олохтоох уонна киһи болҕомтотун тардар эбит.

Үһүйээннэрэ үчүгэйиэн!

Былыр биһиэхэ оҕонньоттор ону-маны сэһэргиир, оҕо дьону дьээбэлээн омуннаахтык да оҥорон кэпсиир буолаллара. Хайдах эрэ ол кэми санаатым. Ородьумаан үһүйээннэррэ олус бэркэ табыллыбыттар. Туох да оҥоһуута суох, баары баарынан, судургу баҕайытык кэпсиир эбит. Оннугу киһи кэбэҕэстик ылынар, сонургуур уонна иһигэр хайаан да кэпсээҥҥэ киирбит чулуу кыах дьонунан киэн тутта саныыр.

Ити аахпыппын барытын манна ууран биэрбэппин. Сураҕа, кинигэҕэ суруллубутунан, бастаан аҕыйахта бассаапка быраҕан иһэн Ородьумааннара быһа баттаан кэбиһэн баран, дэлби кутугунаталыыр үһү. Ити да иһин эмээхситтэр, кэннигэр туох буолуон таайа сатааннар, уһун күн ыаһаҕа оҥостон, ыанньыйар санаа кулута буолаллар эбит! Ардыгар аһыннараары: “Ыыт эрэ, ыл, Ородьумаан, ырдым буолбат дуо?!”—эҥин дэһэллэр эбит. Киһилэрэ өлүөхүмэлии хардарар үһү: “Ничего фигураҥ тупсуо”.

Онон уол оҕото Ородьумааны ирдээн, айымныыларын ааҕа охсор баҕаттан бассаапка олороччулар туһааннаах суруктара өссө кинигэ кэтэҕэр киирбиттэрэ бэртээхэй.

Бэйи, бэринним...

Биир тылынан, билигин биһиги дьиэбитигэр “дьукаахтаспыта ырааппыт”, отой билбэт Ородьумааммын, кэпсээнинэн сиэттэрэн, син мээнэ билсибит кэриҥэ буоллум. Уонна, дьэ, Анньыыһын да... уйатыгар уу киирдэ, кэпсээннэри биһирээтэ, кинигэни имитэн иккитэ аахта, итиэннэ эмээхсиним албаһынынан, аны бассаапка киирдим! Ородьумаан кэпсээннэрин быыстала суох ыытар бөлөҕөр аны мин эмиэ баарбын!

Эһиги эмиэ кытаатыҥ, бассаап салгыныгар тута мэлийэн иһээхтиир кэпсээннэргитин дьиэҕитигэр мунньунуҥ, тапталгытын иһийэ-иитиэхтии баҕардыгыт да долбуургутуттан ылан бэйэҕит бүөмнээн ааҕаргытын оҥостуҥ. Оннооҕор мин сэҥээрдим, хор, оннук үөртэ, долгутта, уһуну-киэҥи, өтөрдөөҕүнү-өрдөөҥүнү барытын санатта...

Сабыс-саҥа тахсыбыт Ородьумааннҥыт “Суох, эн кэпсиэ!” кинигэтэ, кырдьык, бестселлер эбит! Онтубут кээмэйэ да аһары табыллыбыт, оруобуна төлөпүөнү тута сылдьар курдук гына, дьэ, айардар сатаан да оҥорбуттар! Туох баар ойуута-дьтүһүнэ илэ-чахчы бассаапка киирэн олорор курдук буолбута сүрдээх! Онон сиэпкэ да, суумкаҕа да укта сылдьарга табыгаһа бөҕө! Соҕордук!

Анисим НЕУСТРОЕВ.

Почта редакции

Еще одна победа в копилку!

К своему 30-летнему юбилею Алмазэргиэнбанк объявил конкурс социальных и благотворительных проектов «30 добрых дел АЭБ» с фондом 3 000 000 (три миллиона) рублей. АЭБ в свой юбилейный год проводит третий в своей истории конкурс проектов для СО НКО.

Конкурс проводился по трем номинациям:

«Добрые дела детям», которая направлена на предотвращение социального сиротства, помощь в семьях с детьми-инвалидами, подготовку детей-сирот и без попечения родителей к самостоятельной жизни, а также профилактику правонарушений, развитие финансовой грамотности и создание новых возможностей для развития детей и подростков.

«Добрые дела обществу», где будут рассматриваться проекты, нацеленные на социальную поддержку и защиту людей, оказавшихся в трудной жизненной ситуации, семей участников специальной военной операции и граждан, призванных на военную службу по частичной мобилизации, а также на социализацию и реабилитацию людей старшего поколения, людей с ограниченными возможностями здоровья, социально уязвимых групп населения через различные формы социальной активности; поддержку и пропаганду практик здорового образа жизни, правильного питания и сбережения здоровья.

«Добрые дела территориям» для содействия охраны и восстановления объектов и территорий, имеющих историческое, культовое и культурное значение и поддержку краеведческой работы, общественных и исторических выставок и экспозиций, проектов по исторической реконструкции.

На конкурс социальных и благотворительных проектов «30 добрых дел АЭБ» поступило 73 заявки, из которых победителями стали 30 проектов. Общая сумма финансирования – 2 965 00 рублей. Общий бюджет проектов – победителей с софинансированием составил более 23 млн. руб.

Больше всего проектов победили в направлении «Добрые дела обществу» — 15, «Добрые дела детям» — 11, «Добрые дела территориям» — четыре заявки. Если смотреть по географии, из города Якутска победили 16 проектов, из Горного улуса – пять, из Мегино-Канагаласского района – три, из Вилюйского, Хангаласского, Чурапчинского, Верхневилюйского, Нюрбинского, Мирного районов победили по одному проекту. Грант Алмазэргиэнбанка, реализуемый СО НКО или социальным предприятием составляет 100 000 рублей.

В конкурсе принимали участие социально ориентированные некоммерческие организации и социальные предприниматели, состоящие в реестре поставщиков социальных услуг и социальных предприятий Якутии, а также в реестре СО НКО Минэкономразвития РФ.

И вот из Нюрбинского района Мегежекского наслега работники сельской библиотеки Габышева М.Г., методист музея «Дьөһөгөй оҕото» Кириллина А.В., учитель МБОУ «Хатынская СОШ имени Н.И.Прокопьева» Егорова А.Н. стали одним из победителей грантового конкурса АЭБ «30 добрых дел» с проектом «Блеск старинного серебра» в направлении «Добрые дела территориям», грант составляет 100.000 (сто тысяч рублей).

Победа в конкурсе - это не только признание нашей работы, но и большая ответственность. В этом году наш краеведческий музей «Дьөһөгөй оҕото» отмечает 30-летний юбилей - как раз, как и «Алмазэргиэнбанк». В связи с этим юбилеем мы внесли свой собственный вклад нашему музею, обществу, делая мир вокруг себя лучше и добрее.

Матрена ГАБЫШЕВА, Мэҥэдьэк.

Редакция почтата

Махтанабын, сүгүрүйэбин

Чаппанда нэһилиэгин Далбар хотунун Татьяна Дмитриевна Сидорованы Ньурба аадааччыларыгар билиһиннэрэр наадата суох дии саныыбын.

Кырдьыга даҕаны сүүрбэ түөрт кинигэни бэчээттэтэн таһаарыы, бар дьонун үйэтитии - сүҥкэн сүдү үлэ! Бэл кыра ыстатыйа суруйаары гыннахха толкуйга түһэҕин, сөптөөх тылы булаары. Онтон сыалай кинигэни бэчээттиир диэн сыралаах үлэттэн тахсара буолуо.

Архыыбы хаһыы, суруйар дьоҥҥун ирдээн булуу, көрсүһүү - барыта элбэх түбүгү, сыраны ирдиирэ буолуо, аны ону барытын түүнү, күнү быһа бэчээттэһин үлэтэ. 2010 сыллаахха «Омолдоон уонна Бэстээх уолаттара», «Улуу Кыайыыны уһансыбыттара», 2018 сыллаахха тахсыбыт «Өйдүүбүт, махтанабыт, киэн туттабыт» диэн кинигэлэрин аадаан баран, оскуола үөрэнээччилэрэ туттуохтарын сөп курдук санаатым. Ол курдук элбэх хаартыскалар, ахтылар, документтар бааллар.

Бу кинигэлэр билиҥҥи кэмҥэ эдэр ыччаты, оскуола оҕолорун патриотическай тыыҥҥа иитиигэ олус наадалаахтар. Чугас дьоннорунан, нэһилиэк чулуу үлэһиттэринэн, Аҕа дойдуларын көмүскээбит буойуннарынан киэн туттууну, патриотическай өй-санаа иитиллэрин саҕар кинигэлэр.

Үйэлээх өйдөбүл буолан сырдык ааттара үйэтитиллибиттэр эбит. Суруллубут суоруллубат диэн мындыр этии манна сыһыаннаах дии саныыбын.

Татьяна Дмитриевна өссө да айа-тута, дьоҥҥун-сэргэҕин үйэтитэ, үөрдэ сырыт! Истиҥник саныыр дьүөгэбэр баҕарабын кытаанах доруобуйаны, сир үрдүгэр баар барыы кэрэни, барыта этэҥҥэ эрэ буоллун.

Федора НИКОЛАЕВА,
Чочу, Бүлүү улууһа 10.10.2023 с.

Консультация специалиста

Когда и к какому специалисту обращаться по психологическому самочувствию?

Стоит обратиться к специалистам, если:

• эмоциональные качели влияют на поведение

• самочувствие доставляет дискомфорт человеку и его окружению

• колебания/ухудшения самочувствия продолжаются дольше 10-20 дней

• самочувствие влияет на снижение качества жизни

Памятка по специалистам психологического здоровья:

• обследовать могут: неврологи, клинические психологи, психиатры

• проконсультировать и помочь с методами саморегуляции: психологи

• провести психотерапию: психологи и психиатры с определенным набором компетенций и опыта

Записаться на психологическую консультацию в Якутске можно по номеру 31-91-09

• по 31-91-09 можно также узнать контакты филиалов в районах

• первые две консультации бесплатны для всех обращающихся

• участникам СВО и членам их семей все услуги оказываются бесплатно

• круглосуточный и анонимный телефон доверия: 8-800-100-35-50

• услуги можно получить на русском и якутском языках

Сообщите на телефон доверия, если вы стали жертвой или очевидцем насилия над несовершеннолетними по 8-800-100-22-83, круглосуточно

Якутский республиканский психологический центр

Предприятие продает следующие объекты по Республике Саха (Якутия)

п.Депутатский: Здание - 626,58 кв.м., Гараж - 31,70 кв.м.;
п.Чульман: Здание по ул. Титова, 7 - 724 кв.м.;
п.Серебряный Бор: 2 этаж 2-этажного здания дома 34 - 489 кв.м.;
п.Чернышевский: Гараж и помещение - 106,4 и 50,1 кв.м.;
г.Усть-Нера: Здание Сахателеком - 2 133,90 кв.м.;
с.Мындааба, Усть-Алданский улус: Гараж деревянный - 58 кв.м.;
п.Светлый: Здание по ул. Советская, 3. -689,6 кв.м.;
Сдаются помещения с центральным входом в центрах г.Нерюнгри и г.Алдан.
Также сдаются помещения в аренду: Вилюйск, Ленск, Покровск, Тикси, Депутатский, Жиганск, Зырянка, Олекминск, Сангар, Светлый, Серебряный Бор, Верхневилюйск.
Контактный телефон: 8 (4112) 40-70-32

Акция

Россельхозбанк добавит 2,5 тысячи рублей к пенсии якутян

1 октября Россельхозбанк запустил акцию: при переводе пенсии в Россельхозбанк клиенты получат 2500 рублей. Средства будут перечислены единовременной выплатой на счет карты, открытой в рамках тарифного плана «Пенсионный». Мы узнали у управляющей дополнительного офиса Якутского регионального филиала Россельхозбанка Екатерины Власовой подробности акции.

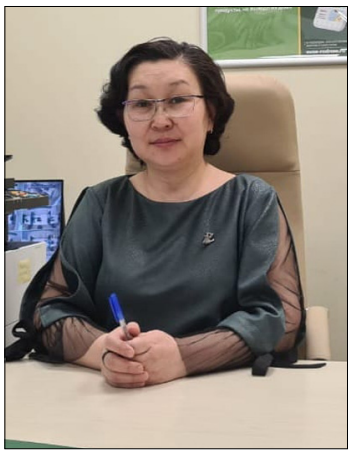

Екатерина Власова

● ● ● - Екатерина Евгеньевна, расскажите, почему банк решил запустить акцию для пенсионеров?

● ● ● - Россельхозбанк уделяет особое внимание работе с людьми старшего возраста, стремится предложить простые и выгодные банковские продукты. Ведь в основном банки мало кредитуют пенсионеров, Россельхозбанк же предлагает целый комплекс предложений для старшего поколения с льготными ставками. А наше эксклюзивное предложение в виде бонуса 2500 рублей станет дополнительным источником дохода.

● ● ● - Что нужно, чтобы получить выплату 2500 рублей?

● ● ● - Пенсионер или гражданин, который только выходит на пенсию, оформляет у нас пенсионную карту самостоятельно в МФЦ или в офисе банка наш сотрудник через Госуслуги помогает клиенту перевести свою пенсию на Россельхозбанк. После необходимо оплатить одну покупку этой картой, и 2500 рублей будут начислены до 10 числа следующего месяца.

● ● ● - Какие сроки акции и могут ли в ней принять участие другие категории граждан?

● ● ● - Для получения выплаты клиенту необходимо по 31 декабря 2023 года оформить пенсионную карту, перевести её на Россельхозбанк и до 29 февраля 2024 года оплатить одну покупку этой картой. Участником акции может стать любой, кто является пенсионером по возрасту, по инвалидности или по потере кормильца и не получающий пенсионные выплаты на счета, открытые в Россельхозбанке по состоянию на 1 июля 2023 года.

● ● ● - Какая ещё есть поддержка для пенсионеров от Россельхозбанка?

● ● ● - Также для пенсионеров мы предлагаем пенсионные депозиты: вклад для пенсионеров с очень хорошими условиями, начисление повышенных процентов на остаток на пенсионной карте, повышенный кешбэк за покупки. Кроме этого мы предлагаем пенсионный кредит с льготной процентной ставкой, потребительский кредит на благоустройство жилья для сельских жителей, можем выдать сельскую ипотеку.

Подробную информацию об условиях акции и продуктах банка можно получить в дополнительном офисе Россельхозбанка, вся информация доступна на сайте www.rshb.ru. Телефон для справок 8 (800) 100-0-100, 8 (4112) 402-125.

▸АО «Россельхозбанк» - основа национальной кредитно-финансовой системы обслуживания агропромышленного комплекса России. Банк создан в 2000 году и сегодня является ключевым кредитором АПК страны, входит в число самых крупных и устойчивых банков страны по размеру активов и капитала, а также в число лидеров рейтинга надежности крупнейших российских банков.

Астрологический прогноз на 27.11-03.12

♈ ОВЕН (21.03-20.04)
Неделя в целом благоприятная, подходит и для работы, и для отдыха. В пятницу забредет на огонек старый приятель. А в конце недели нагрянут горячо любимые родственники.

♉ ТЕЛЕЦ (21.04-21.05)
Очень много работы, нервной, нудной. Но есть очень важный момент: именно работа сведет вас в середине недели с очень умным и интересным собеседником. Материальный уровень - на высоте.

♊ БЛИЗНЕЦЫ (22.05-21.06)
Вы будете только рады размяться: в начале недели есть шанс отбыть в командировку, в середине недели посетить дружескую вечеринку. А вот выходные вам лучше провести на природе с семьей.

♋ РАК (22.06-23.07)
Сейчас ваш девиз - только вперед, буря и натиск. Именно проявив активность, вы сможете продвинуться по служебной лестнице. Да и на личном фронте проявите настойчивость, уделите внимание близким.

♌ ЛЕВ (24.07-23.08)
Большую часть недели займут пустые хлопоты. Вы будете постоянно пытаться опекать своих родственников. Ваша помощь будет отвергнута, иногда - очень резко. Появится возможность заработать приличные деньги.

♍ ДЕВА (24.08-23.09)
Многие на этой неделе ощутят недомогание и желание побездельничать. Старайтесь держать себя в руках и не поддаваться на провокации коллег по работе. Домашние проявят внимание к вашим делам.

♎ ВЕСЫ (24.09-23.10)
Старайтесь не игнорировать работу. Начальник и так вами не слишком доволен, может сгоряча и уволить. Романтический настрой, нежелание трудиться, стремление менять что-либо в своем имидже - это новая любовь!

♏ СКОРПИОН (24.10-22.11)
В начале недели - проспите на работу. В середине недели - запутаете финансовые дела. Постарайтесь выходные провести на свежем воздухе - поможет.

♐ СТРЕЛЕЦ (23.11-21.12)
Не много ли на одного? Травма в начале недели, выговор начальства, тут уж вы сами виноваты - поручения нужно выполнять. Болезнь родственника в конце недели. Неделя явно не ваша, так что крепитесь!

♑ КОЗЕРОГ (22.12-20.01)
Не слишком удачная неделя, и на работе не все ладится. Дома тоже все не слава богу. Семья будет нуждаться в пополнении финансов. И только в выходные появится просвет - развеселят друзья.

♒ ВОДОЛЕЙ (21.01-19.02)
Личные отношения захлестнут вас с головой. Дела отойдут на второй план, но на работе все ладится. Материальная сторона не пострадает. А проведенное с семьей время - лучший отдых в конце недели.

♓ РЫБЫ (20.02-20.03)
Пока все более-менее четко вырисовывается в работе и карьере. С финансами полные непонятки, а вот в личной жизни пора разобраться и принять жизненно важные решения.

Здоровье

Что необходимо знать об ИППП

Инфекции, передаваемые половым путем (ИППП) - это заболевания, которые передаются от одного человека к другому преимущественно во время сексуальных контактов. В настоящее время известно более 30 таких болезней. Наиболее распространенные из них - это сифилис, гонорея, хламидиоз, трихомониаз, генитальный герпес, микоплазмоз, уреаплазмоз, гарднереллез, урогенитальный кандидоз.

Согласно оценкам, каждый год в мире происходит более 370 миллионов новых случаев заражения одной из четырех излечимых ИППП – хламидиозом, гонореей, сифилисом или трихомониазом.

С 20 ноября по 29 ноября 2023 года проводится Декада по профилактике инфекций, передаваемых половым путем

ИППП напрямую сказываются на сексуальном и репродуктивном здоровье, приводят к бесплодию, онкологическим заболеваниям и осложнениям в период беременности, а также повышают риск ВИЧ-инфекции.

Заразиться ИППП может любой человек, вступающий в половые контакты без средств защиты (презерватив). Чем чаще человек меняет партнеров, тем больше он рискует заразиться сам и заразить других.

Для своевременной диагностики ИППП необходимо периодическое, в том числе профилактическое, обследование на ИППП — это позволит снизить риск развития осложнений и нарушений репродуктивной функции.

Как избежать заражения ИППП:

- обязательно пользоваться презервативами при любом половом контакте;
- иметь сексуальные отношения с одним единственным партнером и не изменять друг другу;
- избегать случайных половых связей - чем меньше партнеров, тем меньше риск заболевания;
- соблюдать правила личной гигиены, так как при их нарушении некоторыми ИППП можно заразиться и в быту;
- не употреблять никаких психоактивных веществ, не злоупотреблять алкоголем, так как его действие снижает самоконтроль;
- не вступать и половую связь со своим партнером, больным ИППП до полного окончания им курса лечения.

Что Вы должны делать, если заразились ИППП?

1. Если у Вас возникло подозрение, что Вы заражены ИППП, не занимайтесь самолечением и как можно скорее обратитесь к врачу-дерматовенерологу.

2. После установления диагноза выполняйте все предписания врача и пройдите полный курс лечения, даже если симптомы исчезли. Если Вы не долечитесь, симптомы могут повториться.

3. Исключите половые контакты до тех пор, пока не проведете полный курс лечения. Иначе Вы можете снова передать ИППП своему партнеру и затем повторно заразиться от него.

Помните! Чтобы избежать подобных недугов и неприятных от них последствий, необходимо быть ответственным по отношению к себе и своим близким людям.

Кабинет медицинской профилактики ГБУ РС(Я) «Нюрбинская ЦРБ»

РЕШЕНИЕ 5 РРСN№3-4

22 ноября 2023 г.

Об освобождении от должности в связи с истечением срока полномочий председателя Контрольно-счетной палаты муниципального района «Нюрбинский район» Республики Саха (Якутия)

Во исполнение Федерального закона от 7 февраля 2011 года № 6-ФЗ «Об общих принципах организации и деятельности контрольно-счетных органов субъектов Российской Федерации и муниципальных образований», Нюрбинский районный Совет **РЕШИЛ:**

1. Освободить от должности в связи с истечением срока полномочий председателя Контрольно-счетной палаты муниципального района «Нюрбинский район» Республики Саха (Якутия) Алексея Кирилловича Иванова.

2. Созвать внеочередное заседание районного Совета депутатов 27 ноября 2023 года, по вопросу рассмотрения кандидатур на должность председателя Контрольно-счетной палаты муниципального района «Нюрбинский район» Республики Саха (Якутия).

3. Опубликовать настоящее решение в районной газете «Огни Нюрбы» и на официальном сайте Администрации МР «Нюрбинский район»

4. Контроль исполнения настоящего решения возложить на постоянную Комиссию по законности, местному самоуправлению, собственности и экологии (Ушканов Л.В.).

5. Решение вступает в силу со дня опубликования.

Председатель Совета депутатов муниципального района «Нюрбинский район Республики Саха (Якутия)» М.Н. Михайлова
Исполняющий обязанности Главы муниципального района «Нюрбинский район Республики Саха (Якутия)» В.Н. Семенов

СВО фондатын реквизиттэрэ:

Наименование получателя
УФ Нюрбинского района РС (Я) (администрация Нюрбинского района л/с 04163D52070
Банк получателя ОТДЕЛЕНИЕ-НБ РЕСПУБЛИКА САХА (ЯКУТИЯ) БАНКА РОССИИ//УФК по Республике Саха (Якутия) г. Якутск
БИК банка получателя средств (БИК ТОФК) 019805001
номер счета банка получателя (ЕКС) 40102810345370000085
номер счета получателя (номер КС) 03100643000000011600
ИНН 1419004365
КПП 141901001
л/с 04163D52070
ОКТМО 98626000
код главы 281
КБК 281 207 05030 05 0000 150
Назначение платежа безвоз. перечисл. мобилизованным гражд., участв. СВО (указать от кого).

БИЛЛЭРИИ

▸ Мас хайытабын, хаар күрдьэбин, ыраастыыбын. **8-924-769-16-67.**

Сэрии сылын оҕото, үлэ бэтэрээнэ, эдэр эрдэҕинээҕи табаарыстаспыт, атаспыт, Ньурба олохтоохо

ФЕДОРОВ
Егор Никонович

ыарахан ыарыы кэниттэн олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, аймахтарыгар кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Дьокуускайтан Мария Федоровна, Ньурбаттан Светлана Даниловна уонна оҕолоро.

Күндү эдьиийбит, Ньурба Ыраах Убайаанын олохтоохо, Саха бастакы поэтессата Варвара Потапова сиэн балта

ФЕДОРОВА
Антонина
Андреевна
(Кыталык Туоннья)

сэтинньи 17 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан 69 сааһыгар олохтон барбытын бары алтыспыт дьонугар, чугас аймахтарыгар иһитиннэрэбит. Эдьиийбит уһун быдан дьылларга быраһаай, мэлдьи саныахпыт.

Ньурбаттан, куораттан, Тааттаттан бииргэ төрөөбүт бырааттара, балта, сиэн, хос сиэн племянниктара

Сиэн балтыбыт, эдьиийбит, Ынахсыт олохтоохо

АЛЕКСЕЕВА
Снежана Борисовна

бу дьыл сэтинньи 13 күнүгэр ыарахан ыарыыттан соһуччу күн сириттэн күрэммитинэн бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбаттан, Дьокуускайтан Алексеевтар

Күндү киһибит, тапталлаах кэргэним, аҕабыт, Маалыкай олохтоохо

НИКОЛАЕВ
Николай Анатольевич

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын курутуйан туран биллэрэбит. Күндү киһибит, төрөөбүт сириҥ буоругар уһун уугар сымнаҕастык утуй.

Кэргэнэ, оҕолоро

Тапталлаах убайбыт

НИКОЛАЕВ Николай Анатольевич
(Коликка)

уһун ыарахан ыарыыттан бу дьыл сэтинньи 21 күнүгэр эдэр сааһыгар олохтон туораабытынан кэргэнигэр Машаҕа, оҕолоругар, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥнэ үллэстэбит.

Саҥаһа Люба, Васильевтар, Такыровтар, Мухиннар, Николаевтар дьиэ кэргэттэрэ

Бииргэ улааппыт, үөрэммит табаарыспыт

НИКОЛАЕВ
Михаил Иванович

олохтон туораабытынан быраатыгар, чугас дьонугар кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Бииргэ үөрэммит табаарыстара

Тапталлаах быраапыт. убайбыт, Маалыкай олохтоҕо

НИКОЛАЕВ
Николай Анатольевич

уһун ыарахан ыарыыттан 51 сааһыгар олохтон туораабытынан кэргэнигэр Марияҕа, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит. Быраапыт уһун дьылларга быраһаай.

Бииргэ төрөөбүттэрэ уонна кинилэр дьиэ кэргэттэрэ

Оҕолорбутугар Христина, Юрий Ивановтарга, ийэлэригэр Галина Ивановнаҕа уонна бииргэ төрөөбүттэригэр тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ, үлэ бэтэрээнэ, Кэбээйи улууһун 1 Лүүчүн нэһилиэгин Баҕадьа сэлиэнньэтин олохтоохо

ГРИГОРЬЕВ
Софрон Петрович

бу дьыл сэтинньи 18 күнүгэр ыараханнык ыалдьан күн сириттэн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Өҥөлдьөттөн Валентина, Афанасий Ивановтар дьиэ кэргэттэрэ

Оҕо эрдэхтэн биир тиэргэнҥэ оонньоон улааппыт, оскуолаҕа үөрэммит истиҥ доҕорбут, кылааспыт, оскуолабыт биир бастыҥ сүүрүүк, волейболист спортсмена, элбэҕи аахпыт-билбит уола, сып-сырдык табаарыспыт, тапталлаах кэргэн, 4 оҕо амарах аҕата, ыал тутаах киһитэ

Николай Анатольевич
НИКОЛАЕВ – Таран Коликка

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр Мария Васильевнаҕа, оҕолоругар, бииргэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит. Оҕолоро биһиги Коликкабыт-Тараммыт курдук үтүө дьон буолуохтара диэн эрэнэбит.

Маалыкай оскуолатын 1989 сыллаах выпускниктара уонна кылаас салайааччыта Розалия Афанасьевна.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, таайбыт, Ньурба куорат олохтоохо, үлэ бэтэрээнэ, ыраах айан үтүөлээх суоппара

ФЕДОРОВ
Егор Никонович

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан чугас аймахтарыгар, билэр дьонноругар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, кыыһа, уола, сиэннэрэ, аймахтара

Ыраах Убайаан олохтоохо

ФЕДОРОВА Антонина Андреевна

уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан балтыгар Григорьева Анфиса Андреевнаҕа, быраааттарыгар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, табаарыстарыгар уонна чугас ыалларыгар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыраах Убайаан түөлбэтэ

Эдьиийбит Өлөксөөн улахан уола, Маалыкайтан төрүттээх Ньурба к. олохтоохо

НИКОЛАЕВ Михаил Иванович

олохтон туораабытынан кыыһыгар уонна быраапытыгар Коляҕа дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Эдьиийгит Ааныска оҕолоро, дьиэ кэргэттэрэ

Ньурба олохтоохо, өр сылларга сельхозтехникаҕа суоппарынан ыраах айаҥҥа үлэлээбит үлэ бэтэрээнэ, Социалистическай куоталаһыы кыайыылааҕа

ФЕДОРОВ Егор Никонович

сэтинньи 21 күнүгэр 78 сааһыгар ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр, уолугар, кыыһыгар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Бииргэ үлэлээбиттэрэ Кузьмин Н.Н., Николаев В.А., Семенов Н.Н., Таппанов Н.Д., Саввинов Н.И., Кузьмин А.А., Васильев В.Н., Васильев В.Н., Осипов В.С., Спиридонова А.Л.

«Ньурба»
Главный редактор
ПЕТРОВА Лена Ивановна

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управление Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции:
678450, РС(Я), Нюрбинский район г. Нюрба,
ул. Ленина, 37.
redakcia06@mail.ru

Телефоны:
менеджер по рекламе:
2-33-32,
+7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Ньурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30.
Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 683.
Цена 38 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках.
За содержание рекламы, объявлений и писем отвечают рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте